

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ Yıl:32 Sayı:57 Temmuz 2022

HARPUR SENFONİSİ 15 EYLÜL'de BAKÜ'DE

www.elazigvakfi.org.tr

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ

Künye

İmtiyaz Sahibi

Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı adına
Mehmet ÇAĞLAR

Yayın Yönetmeni ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Murat KATİBOĞLU

Yayın Kurulu

Prof. Kerim SUNGUROĞLU

Mustafa TURAN

Sevim (Anagür) KOYUNOĞLU

Prof. Kemal ÖZMEN

Cahit KOÇ

Yönetim Yeri ve Adresi

Sokullu Mehmet Paşa Cad. Ece Sk.

No: 15/3 Dikmen ANKARA

Tel: 0312 480 28 80

Fax: 0312 480 38 08

e-mail: elvak@elvak.org.tr

Tasarım

Nasuh Akar Mahallesi,

Süleyman Hacıabdullahoğlu Caddesi,

No:11/1 Balgat - Çankaya / ANKARA

Tel: 0.312 287 20 23 - 0.312 287 20 24

Gsm: 0.532 762 56 74

bilgi@kademedy.com

www.kademedy.com

www.kadepromosyon.com

Baskı

Ankara Ofset

Büyük Sanayi 1. Cadde

Necatibey İş Hanı Alt Kat No: 93/43-44

İskitler - Ankara

Tel: 0.312 384 50 63

Yayın Tarihi: Temmuz 2022

Yayın Türü: Yerel Süreli

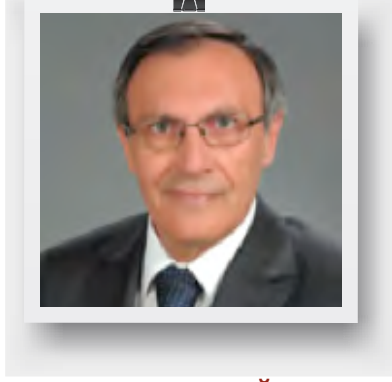
Yayın Aralığı: 6 ay

Yayın Dili: Türkçe

İçindekiler

<i>Mehmet ÇAĞLAR "Marka Şehir Olma Önerimiz"</i>	3
<i>Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU "Ekonomi ve İklim Değişikliği Zirvesi: Türkiye'nin Çevre ve İklim Politikalarında Dönüşüm"</i>	8
<i>Dr. Mehmet ÖZBEK "Bir Efsanedir Harput Musikisi"</i>	14
<i>Sevim ANAGÜR KOYUNOĞLU "Bir Zamanlar Elazığ'da Dut Ağaçları ve İpek Böcekçiliği"</i>	19
<i>Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Astop Üyeliğine Seçildi</i>	23
<i>Veysi YILMAZ "Neden Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı"</i>	24
<i>Bedrettin KELEŞTİMUR "Tarihle Yüzleşmeliyiz"</i>	26
<i>Elazığ Vakfı'ndan Türksöy'a Ziyaret</i>	29
<i>Dr. Öner KABASAKAL "Türkiye Azerbaycan Ortak Üniversitesi Hayalimiz"</i>	30
<i>Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı'nın 2022 Ziyaret ve Etkinliklerinden Kareler</i>	34
<i>Elazığ Vakfı'ndan Avrupa Elazıglılar Derneği (AED)'ne Ziyaret</i>	42
<i>İsmet ÜLKER "Musiki Üreten Tarihi Şehir, Elazığ-Harput UNESCO Yolcusu"</i>	44

Bu dergi basın-meslek ilkelerine uymaya söz vermiştir. Dergideki yazılarda ifade edilen görüş ve fikirler yazarlarına aittir. Yazıların bilimsel, dil ve imla sorumlulukları yine yazarların kendilerini bağlar. Bunlar Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı dergisinin düşünce politikasını yansıtan metinler olarak mütalâa edilmemelidir.

Mehmet ÇAĞLAR
Yönetim Kurulu Başkanı

MARKA ŞEHİR OLMA ÖNERİMİZ HARPUT SENFONİSİ 15 EYLÜL' DE BAKÜ' DE OLACAK

· Neden Marka Şehir

Şehirler kendilerini ancak markalaştırma özellikleri ile tanıtabilecekleri için **“marka şehir”** in kimlik olarak nedeni önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Tanım olarak; **“Sahip olduğu konum, mimari, tarih, altyapı, ulaşım, güvenlik, ticaret, kültür ve benzeri özellikleri ile kendisine benzer ya da rakip şehirlerden olumlu yönde ayrılarak çekim merkezine dönüşebilen şehirler”** anlatımı, birçok özelliği taşımasından ötürü doğru bir içerik olarak kaynak çalışmalarda yer almaktadır.

Günümüz dünyasında birçok ülkenin başkentinin o ülkelerin en fazla marka değerini taşıdığını, bu nedenle **Londra, Paris ve Roma** gibi şehirlerin marka şehir olduklarını görüyoruz. Bunun yanısıra bir çokşehir de sırf konumları, tarih, sanat ve kültür özellikleri nedeniyle marka haline gelmektedirler. Örneğin; **İstanbul** gibi Avrupa ve Asya kıtalarının birleştiği, içinden eşsiz bir güzellikte boğaz geçen ve üç imparatorluğun başkenti olmuş bir şehir insanlar için her zaman çekim merkezi olmuş ve marka şehir haline gelmiştir.

Marka değeri yaratan bu şehirler farklılıklarından dolayı yerli ve yabancı turist ve hem de yatırımcıları çekerek şehrin gelir ve yaşam kalitesinin artmasına katkı yaratmaktadırlar. (*)

Bu genel tanımdan sonra Elazığ' ın ne ölçüde marka şehir özelliği taşıdığını ve bu kapsam içinde değerlendirilebilme şansını incelediğimizde, bu konunun gündeme getirilmesindeki yanlışığımızı ve ne kadar geç kaldığımızı anlıyoruz. Oysa, şehrimiz çok sayıda uygarlığın yaşadığı bir yörede bulunması nedeniyle çok önemli tarihi ve kültürel varlığa sahiptir.

Harput 4 bin yıllık tarihi geçmişi ve sahip olduğu kültür zenginliği ile adeta bir açık hava müzesi konumundadır. Bu özellikleri nedeniyle Harput **“UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi”** ne kabul edilerek insanlığın ortak mirası haline gelmiştir. Elazığ ve ilçeleri bölgede yaşayan eski kültür ve uygarlıkların izlerini taşıyan yüzlerce tarihi ve kültürel eseri barındırmaktadır. Bu farklı konumu ve sahip olduğu zengin değerler nedeniyle şehrimiz cazibe merkezi özelliklerini taşımakta ve marka şehir olma kriterlerine sahip bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sanat ve kültür zenginliğimiz içinde önemli bir yeri olan Harput musikisinin çok sesli senfonik orkestraya uyarlanması ile ortaya çıkan **“Harput Senfonisi”** eseri de **şehrimizin marka değeri yaratmasında önemli rol oynayacaktır.**

Elazığ'ın sahip olduğu bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda diğer şehirlerimize göre bir farklılık yarattığı ve olumlu yönlerde onlardan ayrıştığı görülmektedir. Bu nedenle **“Turizm ve Kültür”** kenti olmayı hak etmektedir. Farklı kültürlere ve tarihi değerlere sahip olmanın yanında önemli doğal güzelliklere ve kültürel birikime sahip olan şehrimiz **“marka kent”** olması için bugüne kadar yaptığımız önerilerin dikkate alınmamış olmasını, neyi ve neden beklediğimizi anlayamıyoruz.

Bugüne kadar zengin tarihi ve kültürel varlığın üzerinde oturmayı sadece marifet sayıp, o hazineyi dünyaya tanıtmamış, 4 bin yıllık bir maziye sahip Harput'a sahip çıkmak bir yana kendi elimizle tarihi mirası yok etmek için ne gerekiyorsa onu yapmış, koruma amaçlı imar planını bile 13-14 yıl sonra hayata geçirebilmiş olmanın sorumluluğundan nasıl kurtulacağımızı bilemiyorum. Ancak **“Geç hiçten iyidir”** deyişinden hareket ederek geçmiş düzeltebiliriz. Bunun için Valilik, Belediye, Üniversite, Ticaret ve Sanayi Odası ile STK'ların bir projede birliktelik oluşturmalarını ve daha fazla zaman kaybetmeden **“marka şehir”** olma yolunda ciddi adımlar atılmasını arzu ediyoruz.

En önemlisi Vakfımızın büyük emek verdiği ve önceki Belediye yönetimi ile oluşturduğu bir ortak proje ile **“UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi”** ne aldirdığı Harput'un UNESCO sürecine Belediyemizin sahip çıkmasını bekliyoruz. Bugüne kadar bir türlü anlayamadığımız bir şekilde ilgi gösterilmeyen UNESCO sürecinin şehrin markalaşmasında önemli bir rol oynayacağı unutulmamalıdır. Diğer taraftan **1992 yılında başlayarak 2017 yılında 24' üncüsü** yapılan ve uluslar arası bir hüviyet kazanmış olan **“Uluslar arası Hazar Şiir Akşamları”** festivali Elazığ için bir marka haline gelmişken her nedense bu etkinlik yapılmaktan vazgeçilmiştir. Markalaştığımız bu festivalin yeniden başlatılması için yaptığımız bütün çağrılarının karşılıksız kalmasına üzülmüyoruz.

· Harput Senfonisi İlk Kez Yurt Dışında

Daha önce Adana Çukurova Devlet Senfoni Orkestrası ile **Elazığ, Ankara, İstanbul ve Adana' da 6 ve 2021 yılında İzmir' de İzmir Devlet Senfoni Orkestrası ile Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezinde 7' nci konserini gerçekleştirdiğimiz “Harput Senfonisi”**nde sıra nihayet yıllardır hayal ettiğimiz ve hedeflediğimiz noktaya geldi.

Harput Senfonisinde bugüne kadar verdiğimiz emek ve gayretlerin başarılı sonuçlarla geri dönüşlerini almış olmamız ve hayallerimizin tek tek gerçekleşmesi bizi mutlu etmektedir. Yıllardır hayal ettiğimiz yurt dışı konserinin ilkini kardeş Azerbaycan' da gerçekleştiriyoruz. Yaptığımız girişimler sonucunda **15 Eylül 2022 tarihinde Bakü' de “Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası”** Harput Senfonisi' ni icra edecek. Bakü' nün düşman işgalinden kurtuluşunun

104' ncü yıl dönümü olması nedeniyle 15 Eylül gibi özel bir günde Harput Senfonisinin dünyaca ünlü Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası tarafından sahnelenmesi bizim için de çok önemli ve özel olacaktır.

Bu etkinlikle Elazığ' ın tarihinde ikinci yurt dışı kùltür ve sanat çıkartmasını gerçekleştirmiş olacağız. Daha önce 2017 yılında Harput' un **UNESCO** sürecinde **Paris**' te yaptığımız "**Harput Konferansı**"ndan sonra şimdi Harput Senfonisi nedeniyle **Bakü**' de yapacağımız bu konser ikinci yurt dışı etkinliğimiz olacaktır.

Amacımız Harput musikisini dünya müzik sahnelerinde sergilemek ve ona evrensel bir boyut kazandırmaktır. Bugüne kadar almış olduğumuz olumlu geri dönüşler bizi heyecanlandırmakta ve kendimize yeni hedefler koymamıza neden olmaktadır. Şimdi yeni hedefimiz **Almanya ve Köln**' de buluşmak. Bu konuda yaptığımız görüşmeler olumlu yönde gelişmekte.

Sonuçta bugün "**Harput Senfonisi**"nin Elazığ için bir marka haline gelmesi bizim için en büyük mutluluktur.

Kaynakça : (*)Müyesserođlu E. / Nisan 2019

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MƏDƏNİYYƏT NAZİRLİYİ

AZ 1000, Bakı şəhəri, Hökumət evi,
Ü.Hacıbəyli küçəsi, 84

Tel: (+99412) 493-30-02
Faks: (+99412) 493-56-05

Elektron poçt: mct@mct.gov.az

23 dekabr 2021-ci il

№ 01/04-2850/2021

**M.Mağomayev adına Azərbaycan Dövlət
Akademik Filarmoniyasının direktoru
cənab Murad Adıgözəl-zadəyə**

surəti: ELAZIĞ Kültür və Tanıtma Vakfına

Hörmətli Murad müəllim,

Türkiyənin Elazığ Mədəniyyət və Tanıtma Fondu 2021/924 nömrəli və Xarici İşlər Nazirliyi 25.11.2021-ci il tarixli məktublarla Nazirliyə müraciət etmişdir. Məktubda 1992-ci ildən Elazığ şəhərində türk dünyasının ortaq mədəni dəyərləri ətrafında bir sıra fəaliyyətlər barədə məlumat verilmişdir. Eyni zamanda Azərbaycan ilə Türkiyə arasında gerçəkləşən birgə layihələrin davamı olaraq, Fondun layihələndirdiyi "Harput simfoniyası"nın Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri tərəfindən 2022-ci ilin Novruz bayramı ərəfəsində Bakıda və Şuşada ifa olunması xahiş edilmişdir.

2013-cü ildən bu günə kimi Türkiyənin bir sıra şəhərlərində təqdim edilən "Harput" simfoniyasının Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestri tərəfindən ifa olunması barədə məsələyə baxmağınızı və nəticəsi barədə Mədəniyyət Nazirliyi və Elazığ Mədəniyyət və Tanıtma Fonduna məlumat verməyinizi xahiş edirik.

Qoşma: 20 vərəq

Hörmətlə,

Nazirin birinci müavini

Elnur Əliyev

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

M.MAQOMAYEV adına
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT AKADEMİK FİLARMONİYASI

AZ 1001, Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət küçəsi 10
Tel: (+994 12) 497 62 31, Faks: (+994 12) 497 67 81
e-mail: baku-filarmoniya@yandex.ru
www.filarmoniya.az

№ 25

« 04 » mart 2022

ELAZIĞ Kültür və Tanıtma
Vakfına
cənab Mehmet Çağlar

sureti: Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət nazirinin birinci
müavini
cənab Elnur Əliyevə

Hörmətli Mehmet bəy,

Sizin 2021/924 nömrəli məktubunuza cavab olaraq bildiririk ki, 15 sentyabr 2022-ci il tarixində Bakı şəhərində Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasının səhnəsində Ü.Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Simfonik Orkestrinin iştirakı ilə (dirijor və solistlər Türkiyə tərəfindən) "Harput simfoniyası" ifa olunacaqdır.

Filarmoniya tərəfindən 15 sentyabr 2022-ci il tarixində baş tutan konsertlə bağlı bütün lazımi şərait yaradılacaqdır.

Bildiyiniz kimi, 15 sentyabr tarixi Türkiyə və Azərbaycan dövlətləri üçün tarix baxımdan çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, 15 sentyabr 1918-ci il tarixində Nuru paşanın rəhbərliyi ilə Qafqaz İslam Ordusu Bakıya daxil olaraq düşmən işğalından azad etdi.

Məhz bu tarixdə "Harput simfoniyası"nın ifa olunması iki dost və qardaş olan ölkələrin bir-birlərinə nə dərəcədə bağlı, sıx əlaqədə olmasını sübut edir.

Hörmətlə,

Direktor

Murad Adıgözəl-zadə

Prof. Dr. İlhami KIZIROĞLU
OSTİM Teknik Üniversitesi Öğr. Üyesi

EKONOMİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ZİRVESİ: TÜRKİYE'NİN ÇEVRE VE İKLİM POLİTİKALARINDA DÖNÜŞÜM

Avrupa Parlamentosu 14 Temmuz 2021 tarihinde yayımladığı demir-çelik, alüminyum, gübre, çimento ve elektrik sektörlerinde faaliyette bulunan ihracatçılarımızı çok yakında ilgilendiren ve olumsuz etkilemesi muhtemel olan, bir yönetmelik önerisini üyeleri ile paylaştı. Karbon vergisi uygulamasının çerçevesi üzerinde uzun süren çalışmalar yürüten Avrupa Konseyi (AK), anlaşmaya vararak, ithal edilen ürünlerde karbon vergisi uygulamasına başlanacağı- nıküresel anlamda duyurdu.

KARBON SINIR VERGİSİ (KSV)

Karbon vergisi, Ulaşım ve enerji sektöründe, kullanılan. yakıtın karbon içeriğine uygulanan karbon fiyatlandırması çerçevesindeki vergidir. Karbon dioksit eşdeğeri vergiye karbon vergisi denmektedir. Bu vergi herhangi bir sektörün imal ettiği ürünlerdeki salınan karbon ve sera gazı kombinasyonları için uygulanacaktır. Fosil yakıtlar kullanıldığında, karbon ve onun oksitleri oluşur. Karbon dioksit CO₂ üretimi, küresel ısınmaya yol açarken, onu kullanan ormanlık ve deniz ekosistemleri sürekli tahrip ve kirletildiğinden, yerkürede iklim değişikliğine yol açan karbon ve oksitleri- nin oranı sürekli artmaktadır. Denizlerin CO₂ 'in % 23'ünü, ormanların da önemli bir bölümünü işleyerek, organik maddeye dönüştürdüğü bilinmektedir. Yerkürenin %30'unu kaplayan ormanlık alan miktarı, her geçen gün azal- maktadır. En yakın örneği geçen yıl ocak-ekim aylarında 174 bin hektar ormanın yanmasında verebiliriz. Yine çev- reye ve insan sağlığına zarar veren, ısıyı hapseden sera gazlarının salınım miktarı da sürekli artarak, iklim sürecinin bozulmasına yol açmaktadır. Bunların en düşük düzeye indirilmesinin sağlanması için, karbon ve sera gazı vergi uy- gulamasına geçilecektir. Sanayiciler ürettikleri ürünler nedeniyle, eğer çevreyi tahrip eden kimyasalların (karbon ve sera gazları) üretimini kontrol altına almazlarsa, bunları yayanları topluma yol açtıkları sosyal maliyetini karşılama tehdidi ile karşı karşıya kalacaklarını bilmeleri gerekir.

Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu, ABne üye ve komşu ülkelerden ithalatla giren her ürünün yol açtığı karbon mik- tarı için bir bedel etiketi yapıştırmayı zorunlu kılacaktır. Bu ise yepyeni bir KSV uygulanması anlamına geliyor. Bu du-

rum ekonomide 'karbon kaçağı' olarak bilinen sorunları da yaratacaktır. AB, karbon ve sera gazı emisyonlarını azaltmada kararlıdır. Avrupa ve komşu ülke şirketleri için de bu durum, yeni maliyetlere ve ek bürokrasiye yol açacaktır.

AB dışındaki ülkeler, **örneğin TÜRKİYE**; eğer çok kısa zamanda gerekli önlem ve yatırım düzenlemelerine giderse, rekabet avantajı elde edip, bu durumu lehine kullanabilir. Bunun çerçevesinde belirlenen uygulama sürecinden Avrupa Birliği, komşuları ve doğal olarak Türkiye'nin de nasıl etkileneceği önem kazanacağı için, bunları aşağıdaki maddelerde toplamak mümkündür:

1. Ulaşım araçlarının hepsi 'temiz' olmak zorundadır;

2. Kirlilik cezaları artacaktır;

3. Karbona karşı sınır duvarı oluşturulacaktır;

4. Yenilenebilir enerjiye daha fazla yatırım yapılması yaşamsal bir zorunluk haline gelmiştir;

Türkiye yenilenebilir enerji potansiyeli açısından, İspanya ile birlikte, Avrupa'nın en zengin ülkesidir. İvedilikle yenilenebilir enerji teknolojisi yatırımlarına gidilmenin yolu açılmalı ve sübvansede edilmelidir. Bu konuda sanayi-üniversite işbirliği yolları açılmalı ve özellikle sanayi ile iç içe olan OSTİM Teknik Üniversitesi ile birlikte, ODTÜ ve İTÜ gibi üniversitelerde yenilenebilir enerjiyle ilgili çalışma ve yatırımların alt yapısı oluşturulmalıdır. Yeni yöntem ve metotların uygulanması, bilimsel yaklaşımlarla yaşama geçirilmelidir. Bu konuda yerli ürünlerin, örneğin rüzgar enerji santralleri ve solar enerji kolektörleri için, varsa mevcut çalışmalara hız verilmeli ve genel bütçeden bu konulara özel fasıllar açılmalıdır. Bu konularda en şanslı ve öncü ülke Türkiye olabilir.

5. Siyasi tepkilere göğüs gerilecek ve toplum çıkarı öncelenecektir. Çünkü, KSV uygulaması sonucu AB ülkeleri kendi karbon fiyatlandırma kurallarını benimseyerek ithalatı, AB mevzuatına göre üretilmişçesine benzer bir fiyata sahip olmaya zorlayacaktır. Ek ücretler, kirletici malları tek pazara ithal eden AB işletmeleri tarafından ödenecektir. Vergiden elde edilen gelirler, AB'nin ortak bütçesine eklenecek ve bu da koronavirüs sonrası toparlanma ile yüksek maliyetli yeşil dönüşümün finansmanında kullanılacaktır. Brüksel, bu şekilde yılda yaklaşık 10 milyar avro toplanacağını öngörmektedir.

SINIRDA BİR KARBON DENGESİ AYARLAMA MEKANİZMASI YÖNETMELİĞİ

Öneri halindeki bu yönetmelik, bu yıl 15 Mart 2022 tarihinde "Sınırdaki Bir karbon Dengesi Ayarlama (Düzenleme) Mekanizması (SKAM)" kuran yönetmeliğin taslak metni ortaklarla paylaşıldı. Yönetmeliğin yayınlanmasının hemen akabinde, Ankara'da 30-31 Mart 2022 tarihleri arasında çok geniş katılımlı EKO İKLİM Ekonomi ve İklim Değişikliği Zirvesi/Fuarı toplantısı gerçekleştirildi (Resim 1)¹.

¹. Resim1. Brussels, 15 March 2022, Sınırdaki Bir Karbon Dengesi Ayarlama Mekanizması Kuran Avrupa Parlamentosu Ve Konseyinin Taslak Yönetmeliği (Draft regulation of the European Parliament and of the Councils establishing a carbon border adjustment mechanism). (7226/22 ECO FIN 229, ENV 232, CLIMA 113, UD 57, FISC 74).

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ("UNFCCC") kapsamında Aralık 2015'te kabul edilen **Paris Antlaşması**, Kasım 2016'da yürürlüğe girmiştir. Paris Antlaşması'nın tarafları, A- 2. Maddede, küresel ortalama sı-

caklıktaki artışı sanayi öncesi seviyelerin 2°C'nin çok altında tutmak ve B- Sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 1.5°C üzerinde sınırlama çabalarını sürdürmek konusunda anlaşılılar. C- İklim değişikliği ve diğer çevresel zorluklarla mücadele etmek ve D- Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşmak, Avrupa Yeşil Anlaşması'nın merkezinde yer almaktadır.

Karbon ve sera gazı emisyonlarını; 2030 yılında kadar, 1990 yılı seviyesinin asgari %55 altına çekmeyi ve 2050'de sıfır karbon emisyonunu hedefliyor. Ayrıca **Avrupa Komisyonu Avrupa Yeşil Antlaşması** ilgili tebliğinde, Birliği 2050 yılında sıfır net emisyonlu (CO2 ve sera gazları açısından) a- Modern, b- Kaynakları verimli kullanan ve c- Rekabetçi bir ekonomiye sahip, c- Adil ve d- Müreffeh bir topluma dönüştürmeyi amaçlayan yeni bir büyüme stratejisi belirledi. Avrupa Yeşil Anlaşması aynı zamanda a-AB'nin doğal sermayesini korumayı, b-Muhafaza etmeyi; c- Geliştirmeyi; d- Vatandaşların sağlığını ve e- Esenliğini çevresel risklerden ve etkilerden korumayı amaçlamaktadır.

Bu geçiş adil, kapsayıcı olmalı ve kimseyi geride bırakmamalıdır. AB Eylem Planı'nda, A-Hava, B-Su ve C-Karasal ortamlarda dekarbonizasyon ile sıfır kirlilik hedefi arasındaki sinerjiyi ve "sıfır kirlilik" uygulamasının aşamalı olarak en üst düzeye çıkarılacağını duyurmuştur.

Bu rapor, sera gazı emisyonlarının hemen, hızlı ve büyük ölçekte azaltılmadıkça, Küresel ısınmayı 1,5°C ve hatta 2°C ile sınırlandırmanın mümkün olamayacağını vurgulamaktadır. Çünkü, aşırı hava olaylarının olasılığını azaltmanın; iklim değişikliğini 1,5°C'lik küresel sıcaklık artışıyla sınırlamanın ve sera gazı emisyonlarını acilen azaltmanın, yerküremizi yaşanabilir kılama ihtiyacı için kurtuluş reçetesi olduğu belirtilmektedir. Bu çerçevede Çalışma Grubu'nun Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli (HİDP)'nin Altıncı Değerlendirme Raporunda:

A-İklim değişikliğinin zaten dünyanın tüm bölgelerini etkilediği hatırlatılıyor;

B- Önümüzdeki on yıllarda, iklim değişikliğinin tüm bölgelerde artacağı tahmin ediliyor. Bu yüzden, bunun engellenmesi için gerekli yaptırımların uygulanması, yer kürenin varlığını sürdürmesinin tek yolu olduğu belirtiliyor.

KARBON SINIRI DÜZENLEME (AYARLAMA) MEKANİZMASI (KSDM)

Türkiye hem Paris Antlaşmasına Nisan 2021 tarihinde imzalayarak taraf olmuş, hem de **Avrupa Birliği** Konseyin 15 Mart 2022 tarihinde yaptığı açıklamaya göre **Karbon Sınırı Düzenleme Mekanizması (KSDM)na uyması gereği ortaya çıkmıştır. Bununla ilgili yönetmeliğin gereklerinin yerine getirilmesi, Avrupa Ülkeleri ve özellikle Avrupa Birliği ülkeleri ile ticaret yapacak ülkeleri** uygulamanın başlayacağı 1 Ocak 2023'ten itibaren çimento, alüminyum, gübre, elektrik enerjisi üretimi ile demir ve çelik alanındaki ürünlerinin ithalatında gerekli önlemleri almaya zorlayacaktır. Yani bu taslak metin 01 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girecek. Bu çalışmada söz konusu yönetmeliğin Türkiye ve Elazığ için ne anlama geldiği üzerinde durulacaktır. Birlik ülkelerinden birinde yerleşik olan firmaların da ithalat işlemi için öncelikle KSDM beyanında bulunması gerekecektir. İthalatçının birlik ülkesinde yerleşik olması halinde bu yükümlülük firmanın gümrük temsilcisi tarafından yerine getirilecektir.

Bu beyanda bir önceki takvim yılı boyunca ithal edilen her türlü eşya için ton; elektrik için megavat-saat başına karbondioksit emisyonu, diğer her türlü ürün için ise gömülü emisyon değerleri yer alacak.

İthalatçıların gerçekleştirecekleri ticaretin yol açacağı karbon kaçağı miktarına göre de KSDM Sertifikası sunmaları gerekecek.

KSDM'nin uygulanmasında bir geçiş dönemi verilmiştir. Bu süreç 2023-2026 yılları arasında yönetmeliğin gerektirdiği yaptırımlara uygun yapılanma için kullanılacaktır. Bu süreçte gerek Türkiye ve gerekse Elazığ'daki sanayi kuruluşları, üretip ihraç ettikleri emtia ile ilgili bazı sertifikaları almak zorunda olacaklardır. Çünkü ithalatçılar ithal ettikleri mallardaki gerçek gömülü emisyonları üç ayda bir raporlamak, doğrudan ve dolaylı emisyonların yanı sıra yurt dışında ödenen herhangi bir karbon fiyatını detaylandırmak zorunda kalacaklardır. Aynı uygulama Türkiye'ye ihracat yapacak diğer Avrupa ülke sanayicileri için de geçerli olacaktır. Yani bu süreç sanayi sektörü ürünlerindeki karbon ve sera gazı emisyonlarının kontrollü ve kurallara bağlı olarak en az düzeyde üretilmesini şart koşacaktır. **Örneğin herhangi bir demir çelik ürünü imalatında fosil enerji kaynaklarında elde edilen elektrik kullanımında belirtilen sınırlar aşılanca, aşılana bu sınırlar için üretici firmadan daha sınırdaki karbon vergisi uygulamasına geçilmiş olacaktır.**

KSDM sadece üretim sürecinde serbest bırakılan doğrudan emisyonlar için geçerli olacak. Teklif, ürünlerin üretimi için gereken elektrik kullanımında açığa çıkan emisyonlar gibi dolaylı emisyonları kapsamayacak. Böylece KSDM, AB Emisyon Ticaret Sistemi (AB ETS) kapsamında AB yerli sanayisine uygulanan ücretlere karşılık gelen ithalata bir ücret uygulaması uygulanmaktadır. AB ETS, yüksek karbon yayan sektörlerdeki (örneğin çelik, çimento, elektrik üretimi) üreticilerin emisyonlarını karşılamak için yıllık olarak bir dizi ödeneği teslim etmeleri yükümlülüğünü de beraberinde gerektirmektedir. Gelecekteki uygulamalarda sanayicileri çok yakından ilgilendiren ve piyasaya sunulan karbon emisyon kredisi (izin) sayısının azalması ile daha çok ihracatçının sıfır karbon ile üretim yapması hedeflenecektir. AB ETS pazarı, emisyonları azaltan üreticilerin (örneğin, yeni teknolojilere yatırım yaparak) gereksindikleri izinleri satmalarını ve şirketlerin ek izinler satın almasını gerekli kılmaktadır. Yönetmelik önerisine göre KSDM kapsamındaki sektörlerde, AB ETS kapsamında ücretsiz izin tahsis, 2026'dan itibaren on yıllık bir süre boyunca kademeli olarak kaldırılacak. Uygulamada, yalnızca üye devletlerde belirlenmiş bir otorite tarafından akredite edilmiş ithalatçılar, KSDM kapsamındaki ürünleri ithal edebilecektir. Akredite ithalatçıların, ithalatlarının emisyonlarını karşılamak için, yıllık olarak yeterli KSDM sertifikası satın almak zorunda kalacaktır. Gönderi başına Konsey konu ile ilgili açıklamasında KSDM'ye paralel olarak, karbon fiyatlandırma politikalarının tartışılması ve teşvik edilmesi için üçüncü ülkeler ile "iklim kulübünün" kurulması ve çok daha fazla işbirliği ortamı yaratılmasına çalışılmalıdır.

Avrupa Birliği emisyonlarını 2030 yılında kadar 1990 yılı seviyesinin asgari %55 altına çekmeyi ve 2050'de karbon nötr olmayı hedefliyor. Değeri 150 Avronun altında olan ithalat işlemleri uygulamadan muaf olacak. KSDM sertifikalarının fiyatı ise her üye devlet tarafından AB ETS kapsamında açıkartırmaya sunulan karbon izinlerinin haftalık ortalama bir fiyat oluşturulması üzerinden belirlenecek. KSDM sertifikaları, yetkili makam tarafından her bir Üye Devlet için ayrı satılacak. Karbon salınımı ve sera gazı emisyonlarının kontrollü ve çeşitli sınırlamalara bağlı olarak yapılmasının çerçeveleri "Avrupa Yeşil Mutabakatı" (AYM) uygulamalarında söz konusu olacaktır. AYM'da aşağıda belirtilen konular söz konusudur: a) Biyodiversite (biyoçeşitlilik); b) Tarladan sofraya tarımsal üretim; c) Temiz enerjinin her sektörde yaygınlaştırılması; ç) Sanayi sektörünün, eski teknolojisini yenileyerek, sürdürülebilir bir sanayileşme sürecine girmesinin sağlanması; d) İnşaat ve yenileme çalışmalarında sıfır karbonla üretilmiş ürünlerin kullanılmasının temini; e) Ulaşım sektöründe fosil yakıt yerine yenilenebilir enerji sektörleri vasıtasıyla elde edilen elektrikliğin kullanımının yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğin oluşturulması; f) Tüm adı geçen uygulamalarla çevre kirliliğinin önlenmesi.

Gerek AB Yeşil Mutabakatı ve gerekse yukarıda belirtilen yönetmeliğe uygun küresel değer ve tedarik zinciri çevrenin korunmasına yönelik uygulamalarla yaşama geçirilecektir.

Türkiye’de ve Bölgesel Olarak Elazığ Sanayicilerinin Sorumluluğu

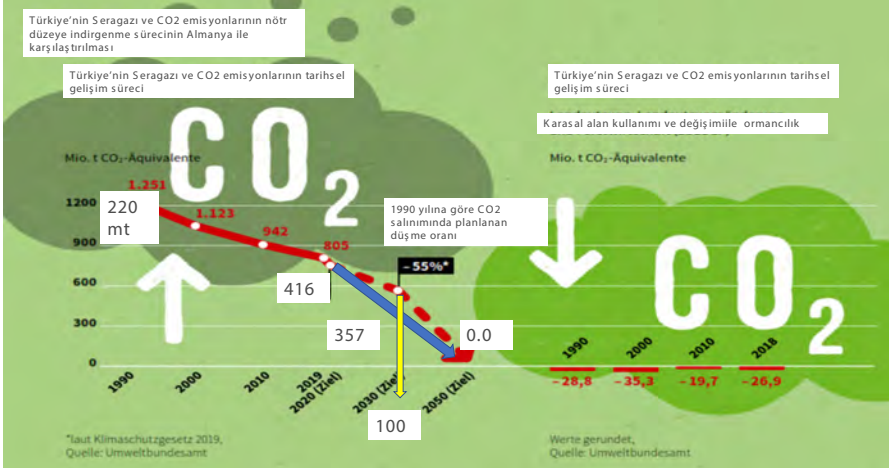
Bilindiği gibi Türkiye AB’nin altıncı tedarik ortağıdır. Dünya demir-çelik ve çimento üretiminde söz sahibi ülkelerden birisi olarak, ABnin önde gelen cam, seramik ve plastik sektörlerinde yapacağı düzenlemelerden etkilenebilir. Bu çerçevedeki düzenlemelere bağlı olarak, önümüzdeki yakın tarihlerde karbon fiyatlamalarından Türk sanayi sektörünün, en az düzeyde etkilenmesi için, çalışmaların hızlı bir şekilde rayına oturtulması gerekecektir. Bu konuda öncü bakanlıkların örneğin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişimi Bakanlığı ve diğerlerinin İklim Kanununu piyasaya uygun ve KSDMni da dikkate alarak, karbon fiyatlandırması yapması gerekecektir. Karbon piyasası, finansal hizmet ve ürünlerine yönelik sanayi sektörü aktörlerine gerekli bilgilendirme ve yardımı yapmalıdır.

Özellikle AB ülkelerine yönelik üretim yapan firmaların, ihracat uygulamalarında, 2023 yılında yürürlüğe girecek bu yönetmelik hükümlerine göre, oluşturulacak düzenlemelere göre hareket etmeleri sağlanmalıdır. AB ülkelerine ihracatçı sanayicilerin, **ürün başına ortaya çıkan sera gazı emisyonları için, belirlenensınır değerin ne kadar olacağı ivedilikle açıklanmalıdır.**

Türkiye ve Elazığ’daki sanayi kuruluşlarının birim üretim başına kullandıkları enerji temininde salınan karbon ve sera gazı emisyonlarının, verilen birim miktarı aşmaması ve bunun sağlanması için gereken teknolojik yenilemelere geçilmesi gerekmektedir. Emisyon değerlerinin 2021 Mart ayında AB tarafından yayımlandığını unutmamak gerekir. Yurdumuzdan AB’ye gönderilen malların naklinde oluşan emisyon, o ürünün üretimindeki emisyonla eklenebilir. Bir ürünün hammadde veya ara girdisi ürünün ulaşımında oluşan emisyon miktarı da ürünün toplam emisyonuna eklenebilir. Bu durum yeni hesaplamaları zorunlu kılabilir.

Küresel ölçekte üretilen sanayi ürünleri için kullanılan enerjinin % 65’i fosil yakıt kaynaklıdır. Yenilenebilir kaynaklardan dünyada üretilen enerji sadece % 25’tir. Günümüzde Türkiye’nin 2021 yılı sonu itibarıyla kullandığı enerji yaklaşık 100 bin MW’tır. Bunda 7 815 MW kısmı güneş, 10.607 RES ve 23 280.4 MW baraj kaynaklı, 8.212,2 akarsu, 1 644.5 biyokütle, 1 676.2 jeotermal kökenli iken; 25 573,6 doğalgaz, 10 116 linyit, 8 993,8 ithal kömür, yani toplam 46 191,7 MW, fosil kaynaklı; yani karbon ve sera gazı üreten kaynaklardan elde edilir. Bu oranlar, yenilenebilir kaynaklardaki artışı ve bunun için yapılacak teknolojik gelişme çalışmaları ile yenilenebilir enerjinin depolanma yöntemlerinin geliştirilmesive fosil kaynaklardan yararlanmayı sıfır düzeyine indirmeyi gerektirmektedir.

CO2 emisyonlarının 2019 yılındaki %34.6’sı elektrik ve ısı üretiminden olmak üzere, % 87,4’ü enerji sektöründen, % 12,3’ü endüstriyel işlemler ve ürün kullanımı sektöründen ve %0,3’ü ise tarım ve atık sektörlerinden kaynaklanmıştır. Türkiye’deki karbon salınım oranı 4.31 ton/kşi iken dünyadaki bu miktar 4.88 ton /kişidir. Bu değerler ortada iken karbon sıfır değerine 2050 yılında nasıl ulaşılabacağı ise kafaları karıştırmaktadır (Resim 2). Bunun dışında sera gazı emisyonlarının da takip ve raporlanması kaçınılmazdır. Bu emisyonların kaynakları saptanarak, azaltımına gidilmelidir. Bunu sağlamak için de tedarik zincirinde faaliyet gösteren sanayi kuruluşlarının iklim değişikliği hedef ve amaçları sorgulanmalı; sanayi dalında çalışanlar için, iklim değişikliği ve karbon emisyonları ile ilgili bilinçlendirme eğitimi yapılmalıdır. Azaltım hedefleri, sürece bağlanmalıdır. Bunun için gereken finans ve yatırım kaynaklarına kolayca erişimin sağlanması gerekecektir. Sonuç olarak sera gazı emisyonunu azaltmaya yönelik yatırım ve çalışmalar şüphesiz şirketler için ek bazı finansman ve yatırım harcamalarını gerektirecektir. Ancak bu yatırımı şimdiden planlamayan, ya da yapmayan **şirketler karbon vergisi, tedarik zinciri dışına itilmek, rekabet güçlerinin kaybedilmesi, ya da daha zor ve pahalı finansman ve yatırıma ulaşmak gibi çok daha büyük maliyetlere katlanmak zorunda kalabilirler.** Tehdit olarak görünen bu riskler farkındalık ve iyi bir planlama ile fırsat ve rekabet gücüne dönüştürülebilir (www.lexology.com).

Resim 2. Paris 2015'e göre, Türkiye'nin 2020'deki CO2 salınım değeri olan 357 milyon ton yerine, 2030 yılında Türkiye'nin karbon salınımının 1990 yılı salınımının % 55'i olan 112 milyona indirilmesi, 2050 yılında ise karbon salınımının sıfırlanması Paris 2015 iklim Değişimi antlaşmasının gereğidir.

NELER YAPILMALIDIR?

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Dünya Bankası tarafından ortak yürütülen Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı Türkiye Programı ("**PMR**") tarafından hem taslak İklim Kanunu, hem de taslak Emisyon Ticareti Sistemi Yönetmeliği'ne ilişkin çalışmalar yapılıyor. Yönetmelik taslağına göre yönetmeliğin amacı, ülke çapındaki sera gazı emisyonlarının maliyet etkin bir şekilde ve ölçülebilir, raporlanabilir ve doğrulanabilir bir biçimde azaltılmasını amaçlamaktadır. Sera gazı emisyonlarına bir limit (üst sınır) belirlenmesi prensibine dayalı olarak çalışan ve sera gazı emisyon tahsisatlarının alınıp satılması suretiyle doğrudan veya dolaylı olarak sera gazı emisyonunu ve sera gazına sebep olan faaliyetleri sınırlandıran, sınırlandırmayı teşvik eden bir sera gazı emisyon ticaret sisteminin kurulmasına ilişkin usul ve esaslar, hiç vakit geçirilmeden belirlenmelidir. Bunun da ivedilikle ilgili üreticilerle paylaşılması gerekmektedir.

Yine taslak Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde emisyon ticaret sisteminin pilot uygulama dönemi ve ikinci uygulama dönemi olmak üzere iki aşamada uygulanacağı ve pilot uygulama dönemi olarak adlandırılan ilk aşamanın, sistemin kurulduğu tarihten başlayan ilk üç yılı kapsayacağı belirtilmiş durumdadır. Avrupa Konseyi sınırda karbon vergisi uygulamasının çerçevesi üzerinde mutabakata varıldığını duyurmuştur: Buna göre 1 Ocak 2023 tarihinden başlayarak a-Çimento; b- Alüminyum, c-Gübre, d-Elektrik enerjisi üretimi ile e-Demir ve f-Çelik üretimi alanlarındaki ürünlerin ithalatında uygulanacak prensipler ortaya konmuştur:

Konsey 1 Ocak 2026 tarihine kadar Avrupa Parlamentosu ve Konseyine sunulacak rapora göre de düzenlemenin uygulanacağı ürün gruplarının kapsamını genişletilebilecektir.

Uygulama kapsamında birlik ülkelerine ihracat yapmak isteyen üreticiler, kendi ülkelerindeki ve varsa üçüncü ülkelerde yaptıkları üretim bilgilerini de, merkezi bir veri tabanında toplayacaktır dendiğinden, **Türkiye'nin de ivedilikle bu konuda bir veri tabanı oluşturmaya başlamasının zamanı gelmiş ve geçmektedir.**

Birlik ülkelerinde yerleşik olan firmaların ithalat işlemi için, önce **Karbon Sınırı Düzenleme Mekanizması (KSDM)** beyanında bulunacaktır. İthalatçının birlik ülkesinde yerleşik olmaması durumunda, bu yükümlülük, firmanın gümrük temsilcisi tarafından gerçekleştirilecektir.

Türkiye'deki kurumsal ve yasal alt yapı bakımından boşlukları analiz etmek ve bu boşlukları kapamak için eylemler önerilmeli ve bunun en kısa zamanda yaşama geçirilmesi artık kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu bulguların, Türkiye'de bir Emisyon Ticaret Sisteminin (ETS) kurmak için adım adım bir uygulama kılavuzuna veya eylem planına dönüştürülmesi gerekmektedir.

Dr. Mehmet ÖZBEK
Sanatçı - Müzikolog

BİR EFSANEDİR HARPUT MUSİKİSİ

Harput musikisi bir ibadet musikisidir. Harput'lu, kendi musikisini icra derken ya da dinlerken Tanrı huzurundadır, vecd halindedir sanki. Harput Ağzını kusursuz bir şekilde kullanan tam bir Harput beyefendisi olan rahmetli Hafız Osman Öge bu söylediklerimizin temsilcisidir. Elazığ'ın şu dörtlüğü insanda derin hayaller uyandırmaya yeter. Yeter ki düşünerek okuyalım:

Gülde seni
Kokladım gülde seni
Gözlerin menevşedir
Yanağın gül deseni

Sevginin bu kadar zarifi, tasvirin bu kadar güzeli hangi şiirde vardır. Hele, *gülde seni* ve *gül deseni* sözleriyle ile yapılan cinas, meçhul sanatçının ustalığını ortaya koyan zekice bir buluştur.

Büyük aşkların yaşandığı, bazen hüznle son bulan sevdaların yarattığı ıstırap, Harput türkülerinde şairane bir ruhla dile getirilmiştir.

Başlangıcı beylikler dönemine kadar (1300'li yıllar) uzanan, seçkin ezgileriyle gerçek Türk müziğinin örneklerini yüz yıldan bu güne taşıyan Harput musikisi, Türk müziğinin kuramını, estetiğini; Türk şiirinin mahiyetini ve sırlarını öğrenmek isteyenlere bir rehberdir.

Harput'ta SafiyüddinUrmevi ve Abdülkadir Meraği'nin musiki sistemleriyle örtüşen; *makam* fikrine ve *fasıl* tertibine dayalı bir musiki icra edilir ki bu musiki ve icra biçimi Azerbaycan müziğinin *mugam*, *mugammat* ve *destgâhiylaaynı* özellikleri taşır. XV. yüzyıldan sonra Osmanlı Devleti'nin merkezi olan İstanbul'da ortaya çıkan yönelmeler sonu-

cunda, buradaki musikiyle Anadolu musikisi arasında farklılaşma baş göstermesine rağmen, sözünü ettiğimiz Horasan kökenli musiki Elazığ, Urfa, Diyarbakır, Mardin gibi beylik ve kültür merkezi görevi görmüş şehirlerimizde bu özellikleri hala sürdürmektedir. Harput musikisinin şeref belgeleri olan, gazel sözleriyle okunan *makam* havalarının İstanbul'da okunan gazellerle biçim, tavır ve şiiriyet bakımından hiçbir ilgisi yoktur.

Artukoğulları'nın ve Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın Harput'taki saraylarında çalındığı ve Horasan erlerinden miras kaldığı söylenen; halk arasında *ağır hava* adı ile anılan, *makam* havaları Azerbaycan'daki *mugam*. Kazakistan ve Özbekistan'daki *makommüziği*yle aynıdır.

Harput'un çok renkli ve çeşitli havaları vardır. *Kayabaşı* ya da *hoyrat* denilen *yüksekhava*'lar aşk dolu çılgın gönüllerin içli haykırışlarıdır. Burada kaynayıp coşan müzik kültürünün Urfa, Diyarbakır, Mardin ve Irak Cumhuriyetindeki Türkmenler arasında ufak farklarla aynı olduğunu da belirtmeliyim...

Harput'ta musiki faslına eğer fasla ait bir *peşrev* yoksa genellikle *rast* makamında bir şarkı veya ağır bir türkü ile başlanır. Burada hemen belirtelim. Elazığlının ruhunu okşayan ama Elazığ'a ait olmayan şarkılar da bu fasıllarda Harput okuyuş tarzıyla yer alabilir. Mesela Hacı Faik Bey'in "Nihansın dideden ey mest-i nazım" ya da Tamburi Cemil Bey'in "Şebabet gitti elden başımdan gitmiyor sevda" şarkısı gibi... Bu eserin bir bendinden ya da tamamından sonra bir usta tarafından bir *ağırhava*(gazel) okunur ki buna *nefes* de denmektedir. *Ağırhava*'dan sonra *ağır türküler*'e sıra gelir. Coşkunun doruğa ulaştığı esnada sazlar bir *yüksekhava*aayağı tutar ki eğer halâ *rast* faslıdaysak bu, *beşirihoyrat*ın ayağıdır. *Yüksekhava*'nın bitiminde, aynı coşkuyla yine bu makamda "İndim yârin bahçesine" ya da "Görmedim âlemde bir benzerin ey güzel" türküsne girilir. Uygun bir sırada usta bir ses *müstezad* denen bir *ağırhava* okur. Elazığ *Müstezad*'ı divan tarzı halk ezgilerinin şahaseridir. Fasil, *şıkıltı*mdenen oynak havalarla devam eder ve aynı makamda bir *oyun havası* ile son bulur. Bu klasik bir tertiptir. Buna uyulmadığı da görülebilir.

Bugün Elazığ mahalli toplulukları fasıl kurarken yaygın olarak *hüseyni* ya da *uşşak* makamını tercih etmektedirler. Elazığ musiki faslında karar sesleri aynı, ve dizileri birbirini çağrıştıran makamlar iç içe kullanılabilir. Makamların detayları üzerinde fazla durulmaz. Mesela *rast* faslında, *rast* ve *mahûr* eserler birlikte söylenir. Hatta aslen *acemaşiran* olan *müstezad* bile bir ses yukarıdan, *mahur* gibi seslendirilir; *Uşşak* faslında *uşşak*, *hüseyni*, *bayati*, *gülizar*, *muhayyer*, *tahirmakam*ındakieserler bir arada okunabilir.

Elazığ müziğinde *ağırhavalar* ve *yüksekhavalar* çok defa kendilerine has *ayak*'lar ya da *ara nağme*'lerle söylenir. *Ağırhavalar*(gazeller) gittikçe yükselen ve sonra tekrar inerek karar sesine düşen birkaç perdeden (bölümden) oluşur. Birinci perde *pes perde*, ikinci perde *üst perde*, üçüncü perde *tiz perde*, dördüncü perde *düz perde* diye adlandırılmıştır. Düz perdeye *bağlama perdesi* de denir. Halk arasında ise bu perdelere sırasıyla ağır havanın *başlaması*, *aşması*, *çıkması* ve *yıkması* adı verilmiştir.

Yüksek hava'lara halk arasında *kayabaşı* ya da *hoyrat* denilir. Bunlar yalçın kayalıkları çağrıştıran tiz ve yüksek perdelerden söylenir.

Harput musiki tarihini hafızalarında taşıyanlara göre: Kore'nin oğlu Mamo (**Mehmet Akar**), Hanköylü **Sait Dünder**; **Saim**, **Sami** ve İnam Çöteliolu kardeşler, Şihhacılı İzzet Yetiş, **Ahmet Süslü**, **Dabak Muhittin**, **Ahmet Tasalı**, **Lokman Tasalı** bu musiki sarayının köşe taşlarıdır. Bunlardan sonra usta okuyucular olarak **Abdülkadir Bay**, **İlhami Yağcı**, **Abbas Bakır**, **Ali Öner**, **Osman Bulut**'un adlarını anabiliriz.

Lokman Tasalı ve **Nihat Kazazoğlu** hoca başta olmak üzere, öğrencileri Devlet Korusu sanatçıları **Hasan Öztürk**, **Zülfü Demirtaş**, **Adnan Çilesiz** ve **Doğukan Öztürk** bu havaları yaşatmada takdire şayan gayret göstermektedirler.

Okuduğu *varsağı* hoyararı ile halk müziği sevenlerin gönlünü fetheden **Kemal Yeniceli**, *elezber* okurken hüznü ifadeye emsalsiz bir şahsiyet olan **Sıtkı Demirci**, yerleri doldurulamayacak orijinal seslerdi.

Paşa ve **Enver Demirbağ** kardeşler ise başlı başına bir ekoldiler (Allah rahmet eylesin) Şahıslarında taşıdıkları soy-luluk o muhteşem seslerinde de görülür. Hoyrat okurken

Minnet etmem ben feleğe

Hiç oldum girdim eleğe...

dercesine, sanatçılara örnek olacak derecede mağrur duruşları vardı.

TRT Kurumu sanatçıları Madenli **Zülküf Altan** ve Eğinli **Muzaffer Ertürk** ile Elazığlı **Yalçın Turan** Elazığ havalarını icrada gündemde olan müstesna seslerdir. Seslerindeki güzellik, üsluplarındaki asalet oldukça dikkat çekicidir.

Elazığın kendine has ağır ve yüksek havalarını okumamakla birlikte, ciddi çalışmalarıyla sanatlarında popülarite kazanmış olan Elazığlı sanatçılardan **Erkan Oğur**, **Esat Kabaklı**, **Salih Turhan**, **Sıtkı Canaydın** ve **Fatih Kısaparmak**'ı da anmadan geçmemek gerekir.

Elazığ musikisinde çalgılara gelince. Bu yörenin en eski ve en ilkel çalgısı çığirtmadır. Azerbaycan musikisindeki *tütek* ile aynıdır. Her makama, her ezgiye eşlik etmeye müsait olmayan bir çalgıdır.

Bu musikinin temel çalgısı olan *klarnet*, batıda icat edilmiş ama Elazığ'da şahsiyet kazanmış bir çalgıdır diyebiliriz. Askeri mızıkadan yetişmiş **Mustafa Çavuş** ve **Yunus Çavuş** bu çalgının en seki ustalarıdır. Seyyar satıcı rahmetli **Rıfat Gücüyeter**'in *çığirtma*'sıdan *klarnet*'e geçişin ilk ustası ve Elazığ makamlarının inceliklerini klarnette ilk defa dilendiren **Adalet**'i rahmetle anmak gerekir. Onu takip eden Şükrü Canaydın ve oğlu **Mevlüt Canaydın**, onları takip eden usta **Mehmet Şerif Caca** Hakk'a yürüdüler, artık aramızda yoklar. Umarız bu gelenek içinde onları ciddiyetle takip edenler olur. Bu çalgıda gençlerden **Nuri Yılmaz** ve **Veysel Oruç** kıymeti bilinmesi gereken sanatçılardır.

Diğer önemli çalgılardan biri kemandır. Buna eskiler *kemane* derlerdi. Göğüste değil, diz üstünde çalınırdı. Bilinen en eski kemaneci İncearapgiller'den **Küçük**'tür. Daha çok düğün ve eğlencelerde çalardı. **Hamamcının Mustafa**, **Koroğlu**, **Kör Garabet**, **Adıyamanlı Mustafa**, ve bugün **Mustafa Döner**, yörenin en eski kemancılarındandır. Harput musikisine hakimiyetiyle kemanda **Vasfi Akyol**'u rahmet ve şükranla anmak gerekir. Bugün Harput'ta kemana birer sanatçı sıfatıyla icra eden kemancılar ise şunlardır: **Kenan Çimtay**, **Potik Osman**, **Celil Mataracı** ve **Ertuğrul Coşkun**.

Harput çalgı takımlarını oluşturan çalgılardan biri de *kanun*'dur. İncearapgiller'den Emin, **Hüseyinli Boğos**, bu çalgının en eski çalgıcılarıdır. Bugün **Kenan Yaman**, **Harun Yıldırım** ve **Turgay Coşkun** bu yörenin yetiştirdiği usta kanun sanatçılarıdır.

Sanatçı kişiliği yanında, Elazığ-Harput Müziği konusunda kapsamlı ve akademik çalışmaları bulunan Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı öğretim üyesi olan Dr. Savaş Ekici'nin yeri ise çok özeldir.

Bir diğer çalgı ise *Ud*'dur. **Hüseyin Sekü**, gerek ses ve gerekse uduyla Elazığ musikisinin günümüzde usta hafızalarından biridir. Şüphesiz ki genç nesil onu örnek alacaktır.

Harput musikisi konusunda ciddi ve kâmil anlamda yapılan çalışma ve yayınların ilki, rahmetli İshak Sunguroğlu'nun "Harput Yollarında" adlı eseridir. Bunu Av. Fikret Memişoğlu'nun "Harput Âhengi" adlı eseri takip eder.

Her şehre Allah böyle ârif, fazıl, kâmil ve aynı zamanda memleketinin folkloruyla can u yürekte ilgilene aydın kişiler nasip etsin. Her iki eserde de Harput musikisinin incelikleri, repertuarı, icra biçimi ve sırası, bir metot dahilinde sunulmuş, bu müziğe emeği geçen ses ve saz sanatçıları anılmıştır.

Yüzyıllar öncesinden beri köklü bir kültür şehri olan Harput'ta, köklü bir gelenek olan musiki ahenginin, çeşitli alanlarda yarattığı yaygın bir sanat ortamı oluşmuştur. Bu ortamda musikiye en yakın sanat dalı tabii ki halk danslarıdır.

Harput, zengin bir musiki yanında, yine çok zengin ve renkli halk danslarına da sahiptir.

Bedenin eğitilmesi düşüncesini beden ve ruh birliği ile sistemleştirmeyi gerçekleştirmiş ilk spor eğitimcisi olan Selim Sırrı Tarcan Harput'un Kesirik köyünden Yusuf Bey'in oğludur. Gazi Mustafa Kemâl Atatürk'ün, sosyal hayatımızda kadının yerine verdiği öneme yürekte inanan biridir; zeybek oyununu, kadınla erkeğin birlikte oynayabileceği şekilde düzenleyerek bu alanda önemli bir boşluğu doldurmuş, bir ilki başarmıştır.

Hayatı boyunca yalnızca halk dansları değil, halk kültürünün diğer alanlarında da büyük ideallere sahip aydın bir kültür insanı olarak Harput Halk Danslarına değer verip, bunların yozlaşmadan yaygınlaşması yolunda büyük emek sarf eden Av. Fikret Memişoğlu'nu burada rahmet ve şükranla anarken, onun yanında yetişip, yalnız Elazığ Halk Danslarını değil, tüm Türk Halk Danslarımızı yereliktan kurtarıp sahne sanatları haline getirerek Türk balesine zemin hazırlayan, modern Türk Halk Danslarının mimarı, bu alanın ilk ve tek Devlet Sanatçısı Mustafa Turan'ı (Keklik Mısdı) anmadan geçmemek gerekir.

Harput'taki bu müzik kültürünün, başta *makam* ve *hava* adları ile ezgileri olmak üzere dil ve sözlü kültür ürünleri de dahil, kuzeyde Azerbaycan'dan başlayarak Harput, Urfa ve Kerkük hattı boyunca ufak farklılıklarla benzerlik göstermesi oldukça dikkat çekicidir. Bu, İran'ın batı kısmı, Azerbaycan, doğu ve güneydoğu Anadolu ve Kerkük'ü içine alan sahanın Azeri kültür sahasında oluşunun tabii bir sonucudur.

Bu sonuç, bende şöyle bir hayal oluşturur:

Altı yüz yıldır Harput Kalesi'nden uzakları, çok uzakları gözleyen ve bağına basma tutkusuyula yanan Belek Gazi'nin bir özlemiydi Harput, Urfa, Kerkük vadisinden hoyrat esintilerini koklamak. Çubuk Bey'in de yüzyıllardır hiç kıpırdanmadan hâlâ o yöne kulak vermesi aynı özlemin bir başka sahnesidir.

"Hoyrat Esintileri" Akkoyunlular'ın mutlu günlerinden başlayan ve ölünceye kadar birbirlerini unutmamaya söz vermiş kardaşların veda öyküsüdür. Harput'lu önce Kerkük'lüyü uğurladı. "Gadan alam unutma atanı" dedi ve arkasından ağır ağır kaleye çıktı, bir bilge kişi gibi oturdu burca ve "Şehir Yolu"na bakarak intizarda bulundu:

Çak felek

Hançeri al çak felek

Düşmanların güldürdün

Düşmandan alçak felek!

Kerkük'lü ise gönlü gibi gözü de arkada, dönüp, dönüp:

Kalasız

Harput olmaz kalasız

O dı ben koydum gettim

Siz sağlıklınsan kalasız... diyerek hıçkırıklar içinde düştü yola.

Urfalı'nın ayrılışı daha da zor oldu. Çok direndi ayrılmamak için. Ama tarih böyle yazılmıydı. Çünkü takdir böyleydi. Bu intizarla halen her gün "Fis Kayası"na çıkıp:

Kalalı

Urfa Harput kalalı

Dün ü gün intizardayam

Sizden ayrı kalalı... demekte, gönlünün alevini dindirmediğinden, arkasından da:

Kalk koşuma

Al çiftü kalk koşuma

Felek hasret bıraktı

Gülyüzlü gakoşuma... diyerek gizli gizli ağlamaktadır.

Bu asil ruhlu kardaşları birbirinden ayırdıktan sonra kaleye çıkan, beline kadar uzayan ak sakalına dökülen gözyaşlarını kurularken, utancından gökyüzüne, değil de yere, Hüseynek'e doğru bakan tarih baba, bu haksızlık karşısında nihayet haykırır:

Evlatlarım! gün gelir ihtiyarlarım. Sizlerin aynı kandan geldiğinizi hatırlayamayabilirim. Nasıl yüksek bir seciyeye ve asil ruha sahip olduğunuzu sizlere unutturabilirler. Ama siz sakın ha sakın "bayatı"yı, "beşiri"yi, "muhalif"i, "kesük"ü unutmayın. Bu benim son sözüm ve vasiyetimdir size. Asaletiniz "divan"da; insanlığınız "beşiri"de, "muhalif"te gizlidir. Her birinizin çocuklarınızın adı "bayat-ı şiraz", "varsağı", "mesnevi", "muçula", olsa dahi, bunların aynı kandan geldiğini sakın unutmayın. Bilin ki siz Bakü'de "gaytağı"yı, Urfa'da "fadile"yi, Kerkük'te "murtakayı"yı aynı aşkla oynamazsanız, ben burada gönül rahatlığıyla "delilo"yu oynayamam ve rûz-ı mahşerde yakanıza sarılırım.

Şüphesiz ki yüce Allah **Tufarganlı Âşık Abbas'ı**, **Hafız Osman'ı**, **Sıtkı Demirci'yi**, **Mukim Tahir'i**, **Reşik Küle Rıza'yı** Kubbe-i Ekber altında yine bir araya getirecektir. Ama onların ruhlarının şad olabilmesi için, sen "kürsü başında", sen "sıra gecesi"nde, sen de "çayhana bucağı"nda türkülerimizi söyleyip, hoyratlarımızı çığırmanızdır.

Ben tarihim. Yapraklarım solacak, yırtılacak ve kaybolacaktır bir gün. Ama dünya var oldukça, makam, mugam, mah-nı, hoyrat ve türküleriniz sizi yaşatacak ve aziz kılacaktır... Baki Allaha emanet olunuz.

Sevim ANAGÜR KOYUNOĞLU

BİR ZAMANLAR ELAZIĞ'DA DUT AĞAÇLARI ve İPEK BÖCEKÇİLİĞİ

Her sene mayıs sonunda sebze ve meyvelerin çeşitlenmesi, bahar ve yaz meyvelerinin tezgâhlarda yerini alması, bilinçaltı etkisinde beni yetiştirdiğim coğrafyaya, yörenin kültürüne ve çocukluk yıllarımdan geçtiği mekânlara taşıyor. Yığıki ve Kesirik'teki bahçemizde dalından sofraya gelen siniler dolusu akdutlar gözlerimin önünde sahne almaya başlıyor.

Aslına bakarsanız bizim dönemlerimizde yani 60-70 yıl öncesinin Elazığ'ının tarla, bağ ve bahçelerinde, üzüm, dut, paşa armudu, vişne, erik, şeftali, elma, kayısı, çilek, incir, kıvılcık, kiraz, ayva ve armutun pek çok çeşidi yani envai çeşit meyve ve de kavun, karpuz yetişirdi. En çok yetiştirilen sert kabuklu meyve ise bademdi. Diyebilirim ki o yıllarda Elazığ bir meyve cennetiydi.

Bizim kuşakların Elazığ'ında yetiştirilen her meyve ağacı benim için sayfalar dolusu anlatılabilecek değerdedir. Bununla birlikte bu yazımın konusu tarih boyunca Elazığ'da önemli bir ağaç ve meyve olan, tarihte bitkiler âleminin kutsal ağacı olduğuna işaret edilen üç harfli bir dünya, yani DUT ve dut ağaçları.

Ana vatanı Asya olan dut, tarihte Çin, Japon, Hint, Kızılderili ve daha birçok halkın mitolojilerinden, Yezidi inanışlarına, Tevrat ve İncil'in bazı ayetlerine kadar çok çeşitli kültür ve dinlerde yer aldığından kutsal addedilmiştir. Yazılı kaynaklarda belirtildiğine göre Kuran-ı Kerim'de sayılan meyveler arasında dut yer almamakla birlikte dutun en gözde sanayi ürünü olan ipek, Kuran-ı Kerim'de beş surede, cennetteki yaşantı ve oradaki nimetler tasvir edilirken zikredilmektedir.

Türklerin İslamiyet öncesi inanışlarında ve mitlerinde ağaç figürünün çok önemli olduğu, kayın, çam, ardıç gibi ağaçların yanı sıra dut ağaçlarının da kutsal kabul edildiği belirtmektedir. Farklı iklim ve toprak şartlarına uyum kabiliyeti yüksek olan dut ağacının, Türkler için yalnızca meyve olarak değil, ipek böcekçiliği bakımından da büyük değer taşıdığı; ipek kültürünün Türklerde çok erken çağlarda başladığı anlatılmaktadır. Dut ağacının liflerinin kâğıt para ve kâğıt yapımında kullanıldığı ve dut ağacı ipeğinin, önce Türkler tarafından üretilmiş olduğu vurgulanmaktadır.

Anadolu'da ise dutun tarihinin Asurlulara kadar uzandığı, özellikle Selçuklular döneminde önemli bir ağaç olduğu, dut ağaçlarının, Doğu ve Güney Doğu Anadolu şehirlerinin sokaklarına ipek böceği yetiştirmek için dikildiği belirtilmektedir. Anadolu'da dut ağacına kutsal ve gizemli anlamlar yüklendiği, halk arasında çeşitli dini ve geleneksel ritüellerde yer verildiği görülmektedir. Dutun, Selçuklular döneminde önemli bir ağaç olduğu, Osmanlı döneminde ise bir sembol ağaç haline geldiği anlatılmaktadır. Nitekim devletin ileri gelenlerince vakıf olarak tahsis edilen dut ağaçlarına ait pek çok kayıt bulunmaktadır.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin; "Bu ağaç dut verdikçe bilesiniz Anadolu bizimdir..." dediği, Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin, "Dut ağacının yaprağından da ipek kumaş dokurlar" diyerek sabrı dutla sembolleştirdiği, Aşık Veysel'in ise bir deyişinde, "Ben bir insanoğlu, sen bir dut dalı, ben babamı sen ustanı unutma" ifadesine yer verdiği bilinmektedir.

Harput ve Elazığ ovasının yer aldığı coğrafyada dutun tarihi, diğer Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerinde olduğu kadar eskidir. Elazığ'ın her yöresinde özellikle yeşil ovada ipek böcekçiliği için dut ağaçları yetiştirilmiştir.

Evliya Çelebi, 17. Yüzyılda yazmış olduğu ünlü Seyyahatname'de Harput'a giderken, "... Dutluca köyünde menzil aldık... Harput mıntıkası bağlı, bahçeli, camili Müslüman köyüdür..." gibi ifadelerle yer verir.

On dokuzuncu yüzyıl Doğu Anadolu'sunda, Elazığ'da "Beşkardeşler" olarak bilinen ünlü evlerin sahipleri ve bir Osmanlı Ermeni ailesi olan Fabrikatoryanlar'ın 1800'lü yılların ikinci yarısında ipek üretimiyle uğraştıkları ve modern bir ipek okuma atölyelerinin olduğu, ürettikleri ipekli kumaşları 1930'lu yıllara kadar Amerika Birleşik Devletlerine ihraç ettikleri belirtilmektedir.

Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması için Arabistanlı Lawrence ile birlikte çalışan, Musul, Bağdat ve Basra'nın Osmanlı'nın elinden alınmasında başrol oynayan, arkeolog, sanat tarihçisi, Ortadoğu uzmanı ve bir İngiliz ajanı olan Gertrude Bell, 1909 yılının Haziran ayında Harput'a gelir. Günlüklerinde ve mektuplarında, Mezra ovasından, Kesirik ovasından, Gölcük'ten, Kövenk'ten bahsederken, "...kendimi Küçük Asya'ya girmiş gibi hissettim. Ayaklarımızın altında verimli bir ova gördük. Başka hiçbir ülkede onunki gibi tepeler ve göller yok. Köyler, geniş ve gülümseyen vadilere kurulmuş. Uçsuz bucaksız bağlar, bahçeler ve ekin tarlalarının bulunduğu Mezra ovasında dut, söğüt ve kavak ağaçlarının gölgesinde enfes manzaralı ova köyleri var, dutlar olgunlaşmış, çok nefisti..." ifadelerine yer vermiştir.

Ayrıca İshak Sunguroğlu, Harput Yolları'nda adlı değerli eserinin Dördüncü Cildinde, Harput ve çevresindeki bahçelerden söz ederken, ayrıntılı biçimde dut ağaçlarından, dutların hizmetçiler tarafından açılan hasavanlara silkenmesinden ve Şehroz Mahallesi'ndeki İpek Fabrikası'ndan söz etmektedir.

Şimdide 1940'lı ve 1950'li yıllarda Elazığ bahçelerinin, çocukluğumuza tanıklık eden, gür, köklü, görkemli dut ağaçlarına ilişkin anılarımı paylaşmak istiyorum. O yıllarda dut ağaçları, Elazığ'ın en önemli ve yaygın yetiştirilen

ağaçlarıydı. Benim yakından bildiğim Yiğiki, Kesirik, Sürsürü ve Perçenç bahçelerinde en çok yetiştirilen ağaç, dut ağaçlarıydı. Bahçelerimizdeki yemeklik dutların tadına doyum olmazdı. Bahçeler küçük bembeyaz nefis akdutlar cenneti idi. Şorşor Çayı boyunca uzanan Kesirik bahçelerinde diğer meyve alanlarından ayrı olarak özel geniş yemyeşil dutluklar vardı. O bahçelerde yetiştirilen, her biri bir şemsiyeyi andıran karadut ağaçlarının görsel şirinliğini ve o dutların lezzetini anlatmama kelimeler yetmez. Karaduttan, rengi, lezzeti ve aroması ile damakta unutulmaz bir tat bırakan nefis reçeller yapılırdı. Ayrıca muhterem babamın tanıdıklarının küçük sepetlerde getirdikleri, belirli bir yöreye özgü küçücük taneli, bembeyaz Ulu Kale Dutu'nu da hiç unutmamışım. Elazığ'ın tatlı mı tatlı akdutlarından, mevsim meyvesi olmasının yanı sıra analarımızın maharetiyle pekmez, pestil ve dut unu yapılır, kalan dutlar kurutulurdu. Bu ürünlerin Elazığ beslenme kültüründe önemli bir yeri olduğunu o nesiller yakından bilirler.

Bu arada dut meyvesinin sağlığa yararlarının saymakla bitmediği, vücuda kuvvet ve direnç verdiği, kansızlığa iyi geldiği, karaciğeri kuvvetlendirdiği, mide ve bağırsakların düzenli çalışmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir.

Öte yandan dut ağaçları fazla bakım istemediği gibi, canlı, büyük yemyeşil yapraklarıyla, iyi gölge yapan, bahçeleri kullanışlı kılan heybetli ağaçlardı. Sağlam dallara, çocuklar için salıncaklar kurulurdu. Dut ağaçlarının gölgesi, halkın soluk aldığı dinlenme alanlarıydı. Dut ağaçlarının dallarında kuş sesleri eksik olmazdı. Kısaca Tanrının nimeti kadim dut ağaçları, Elazığ'ın en önemli kırsal zenginliklerinden biriydi.

Elazığ ovasının kırsal kesimlerinde yol kenarları boyunca yetişen dut ağaçlarının, büyük taneli ak, kara ve kırmızı renkli, çekirdekli dutlarını kimseler yemezdi, onlara "eşek dutu" denirdi. Bu ağaçların yaprakları ipek böceği yetiştiriciliğinde kullanılırdı. Kısaca o yıllarda Elazığ ova-

sında çok sayıda dut ağacı vardı. Ova köylerinde aileler, ipek böceği yetiştiriciliği yapardı. Kozaları ipeğe dönüştüren Elazığ kadınlarının, ürettikleri ipeklerden Elazığ kültürünün önemli bir değeri olan yazma kenarlarına oya işlediklerini bugün gibi anımsıyorum. Aşıkâr ki Elazığ'da zarif iğne oyası kültürünün gelişmesinde ipek böceği yetiştiriciliği etkili olmuştur. O yılların Ziraat Bakanlığı tarafından devlet desteği yapılır, halka ipek böceği yumurtaları dağıtılırdı. İpek böcekçiliği, dut ağaçlarının yeşermesi ile başlar, yumurtadan çıkan tırtılların büyümesi ve koza örmesi ile yaklaşık bir ay sürerdi. Yumurtadan çıkan tırtılları dut yapraklarıyla beslemek, büyümelerini ve koza örmelerini sabırla beklemek gerekirdi. İpek böcekçiliği, dut yapraklarının yanı sıra uğraş, bilgi ve emek isterdi.

Son yıllarda Türkiye'nin Çin'den yılda yaklaşık 30 bin ton ipek ipliği ithal ettiği belirtiliyor. Oysa bir zamanlar Elazığ'ın ipek böcekçiliği, sosyal boyutu ile kırsal kalkınmaya değer katan

bir ekonomi yaratma kapasitesine sahipti. Ne acı ki günümüzde Elazığ ovasındaki bağların ve bahçelerin yerinde binalar yükseldi, güzelim yeşil ova betonlaştırıldı. Uzun yıllar önce şehrin içine yapılan Çimento fabrikası da ovanın yeşilini kuruttu.

Basında, halen Türkiye'nin bazı yörelerinde Koza Tarım Satış Kooperatifleri üzerinden ipek böcekçiliğine destek verildiği, kadın dokumacıların ayağa kaldırılmaya çalışıldığı haberleri yer almaktadır. Bu bağlamda internette, Elazığ'da da ipek böceği yetiştiricilerinin desteklenmesi amacıyla 31 çiftçiye 26 bin adet dut fidanı dağıtıldığına ilişkin, Elazığ adına çok sevindirici, bir habere rastladım. 2019 yılında başlatılan İpek Böceği Yetiştiriciliği ve İpekli Dokumaların Yeniden Hayata Geçirilmesi Projesi'nin sürdürüldüğü, KOZABİRLİK ile ortak çalışma yapıldığı, yakın bir gelecekte ipekli dokuma sektörünün geliştirileceği kaydedilmektedir.

Umarız ipekli dokuma sektörünün geliştirilmesi adına yapılan çalışmalar Elazığ'ın konu ile ilgili kuruluş ve yetkililerinin gündeminde önemini ve sürekliliğini korur, Elazığ'da kadın dokumacılar desteklenir, ipekli dokuma sektörü canlanır ve de Elazığ'da dut ve dut ürünlerini geliştirmek, ihraç ürünü olarak değerlendirmek, ipek böcekçiliğini tekrar Elazığ ekonomisine kazandırmak gerçekleşir.

Günümüz dünyasında tarım küresel önem taşımaktadır. Türkiye'nin, Türk halkının ve Elazığ'ın tarımsal ürünlere ve kırsal kalkınmaya hiç olmadığı kadar ihtiyacı vardır. Akli, kalbi ve vicdanı olan her Elazığ evladı Elazığ'da tarla, bağ ve bahçe bitkileri yetiştiriciliğini ve tarımsal üretimi desteklemelidir.

Hazreti Peygamberimizin buyurduğu gibi: "Toprağı ekiniz, biçiniz, üretiniz, bereket katınız, bu size hem servet hem de sıhhat verir".

ELAZIĞ KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI, ASTOP ÜYELİĞİNE SEÇİLDİ

Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı, Türkiye Sanayici İş Adamları (TÜSİAV) bünyesinde faaliyet gösteren Ankara Sivil Toplum Platformu (ASTOP) üyeliğine seçildi. **Vakıf Başkanı Mehmet Çağlar, ASTOP Başkanlar kurulunda yer almaya hak kazandı.**

Temsil açısından Ankara'daki STK'larla direkt temas açısından önemli olan bu durum Elazığ için önemli bir kazanım.

Ankara'daki sivil toplum kuruluşlarının bulunduğu bir platform olan ASTOP'ta, Elazığlı bir sivil toplum kuruluşunun yer alması şehrimizin Ankara'da tanıtımı açısından önem arz etmektedir. Üstelik iş dünyasının bünyesindeki bu platform bir çok etkinliğe imza atarak farklı alanlarda faaliyet gösteren tüm kesimleri bir araya getirerek önemli bir işlev görmektedir. Sanayiden ticarete, kültürden sanata

kadar bir çok alanda duayen isimlerle beraberlik ve dayanışma toplumsal gelişmenin mihenk taşı oluşturmaktadır. Bu anlamda bakıldığında böyle bir platformda Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfının yer alması Elazığ için de önemli bir aşamadır...

ASTOP'TAN VAKIF YÖNETİMİNE ÖDÜLLER

Türkiye Sanayici İş Adamları Vakfı (TÜSİAV) bünyesinde faaliyet gösteren Ankara Sivil Toplum Platformu (ASTOP) tarafından çeşitli alanlarda ödüle layık görülen şahıs ve kuruluşlar için bir tören gerçekleştirildi. Ankara Ticaret Odası (ATO)'da gerçekleştirilen törenin birinde, Elazığlı Devlet Sanatçısı ve Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı yönetim kurulu üyesi Mustafa Turan'a kültür hayatına yapmış olduğu katkılardan dolayı Vefa Ödülü verildi.

Turan, 1975 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Devlet Halk Dansları Topluluğunun yönetimini üstlendi. 1991 yılında halk dansları alanında Devlet Sanatçılığı unvanı ile taltif edilen ilk ve tek kişi oldu. Vefa Ödülü, ASTOP tarafından da her yıl alanında önemli değerler yaratan ve 60 yaşını kişilere verilmektedir.

Yine bir diğer değerli Elazığlı Prof. Dr. Kadirhan Sunguroğlu ise Ankara'daki sivil toplum kuruluşlarına yaptığı çalışmaların ve katkılardan dolayı ödüle layık görüldü. Ulusal ve uluslararası bir çok sivil toplum kuruluşu yönetim ve çalışmalarında yer alan Sunguroğlu Ankara Gazeteciler ve Yazarlar Derneği tarafından her yıl düzenlenen "Ankara'ya Değer Katanlar" ödül töreninde Ankara'daki sivil toplum kuruluşlarına yaptığı çalışmaların ve katkılardan dolayı ödüle layık görüldü.

Veysi YILMAZ

NEDEN ELAZIĞ KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI

Kültür nedir?

Bir topluma ya da halk topluluğuna özgü, düşünce ve sanat yapımlarının tamamıdır. Tarih içerisinde oluşturulan anlam ve önem sistemidir. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içerisinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerlerdir. Geçmişten intikal eden bir mirastır. Bilgi, dil, davranış, üretim, tüketim, aletleri ve üretilen ihtiyaçları karşılayan değerlerdir. Bireylerin zevk, eğlence, eleştirme, öğrenme, uygulama yoluyla elde ettikleri değerlerin tümüdür.

Bireylerin zevk, eğlence, eleştirme, öğrenme, uygulama yoluyla elde ettikleri değerlerin tamamıdır. Şiir, edebiyat, müzik, eğlence, folklor çeşitli oyunlar tecrübeler yoluyla gelişen bilgiler kişilerin kültürüdür. Toplumun kültürünün alt yapısıdır. . Elazığlının folkloru, müziği, sanatı, çayda çırısı, Ermeni kızı ile Müslüman gencin sevdası yöreye özgü bir kültürdür. Bir çok ilde olmayan edebiyatı, şiiri, şarkıları, türküleri onun kültürüdür. Cumhuriyetin ilk döneminde "HARS" terimi kullanılırdı. Hars, inşa etmek, işlemek, süslemek, bakımını yapıp geliştirmek anlamında idi. Son zamanlarda "EKİN" sözcüğü kullanılıyor ise de kanaatimce bu deyim biraz zayıf kalıyor. Çünkü kültür yalnız bir yörenin değil, toplumun hatta milletlerin yaşamının tümünü ifade eder. Kültürlü insanlar, kültürlü milletler gibi.

Elazığ da il olarak kültürlü bir topluma sahip ender bir şehirdir. İşte, Vakfımızın adının başına "Kültür" kelimesini koymamızın nedeni budur. İkinci kelime ile "Tanıtma" memleketimizin bu kültürünü yaymak, tanıtmaktır.

Öyle ise kültürün esasları olan dil, din, gelenek, zanaat, müzik, edebiyat, güzel sanatlar, hukuk, adalet, ahlak, gelenek, örf, duygu, düşünce, yaşayış ve daha birçok güzel unsurların tamamı olan Elazığ-Harpur kültürünü tanıyıp, tanıtmak bizlerin görevi olmalıdır.

Medeni milletler, medeni insanlar sahip oldukları kültürleriyle değerlendirilirler. Öyle anılırlar.

Nedir Medeniyet?

Uygarlık ve medeniyet, bir ülke veya toplumun maddi, manevi sahip oldukları değerlerin tamamıdır. Uygar kelimesi, yerleşik hayata ilk geçen Türk kavmi olan Uygurlardan gelmektedir. Bugün gıpta ile Batılı ülkelere ve insanlarına, uygar insanlar veya toplumlar diyoruz. Oysa ki, tarihte ilk uygar toplumun Türkler olduğu söylenir. Batı ülkeleri zamanla ilerlemiş, aydınlanmış, üretmiş, zenginleşmiş, ticaret, ilim, yeni buluşlar, sanat, felsefe de gelişmiş medeni toplum sıfatını almıştır. Türkler ise ne yazık ki, zamanla ilerleme yerine sürekli geri gitmiş ve bugün hak etmediğimiz barbar sıfatı ile anılmaya başlamışız. Çünkü medeniyetin karşısı vahşettir, barbarlıktır. Belirli bir insan topluluğunun zaman içerisinde ürettiği tüm maddi ve manevi değerler o toplumun medenileşmesinin göstergesidir.

İlim, güzel ahlak, adaletli uygulama, hak ve eşitlik, güven duygusu, rahat yaşam, huzur, bolluk, fen, teknik, üretim, yenilik, gelişme, geleceğinden emin olma gibi özelliklere sahip olan insan ve ülkelere medeni de denir. Bugün Avrupa ve Batı ülkelerine söylendiği gibi. Peki, neden medeni insanlar, toplumlar sınıfına girememişiz?

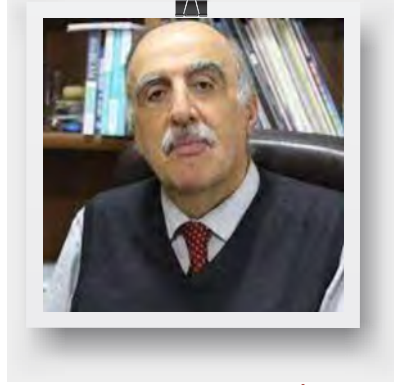
Ne yazık ki adaletsizlik, haksızlık, eşitsizlik, tembellik, bozgunculuk (fitne, fesat) kul hakkı yeyiciliği, ilim ve fen yoksunluğu gibi birçok olumsuzluklar bize hakim olmuş.

Nasıl medeni olacağız?

Korku ile dehşetle, yoksullukla, haksızlıkla yaşayan bir toplum medeni sayılır mı? Hayır.

İşte onun için, eski Mısır medeniyeti, Fransız, İngiliz, Slovak Kültür ve Medeniyeti toplumları diye anılıyor milletler.

Keşke bizde uygarlığımızı, geniş kültürümüzü kaybetmeseydik de, medeni ülke sınıfında olsaydık. Uygarlık (medeniyet) seviyesine yükselmek, müreffeh bir toplum olabilmek için, Atatürk'ün bize gösterdiği, uygarlık ve medeniyet yolunda ilerlememiz kültürümüze, geleceğimize sahip çıkmamız, ortaçağ zihniyetinden, taassuptan kurtulmamız lazımdır. Geleceğimiz için bunları yapmak zorundayız. Saygılarımızla..

Bedrettin KELEŞTİMUR

TARİHLE YÜZLEŞMELİYİZ

Tarihi bizler, **'geçmişin aynası, istikbalin tarağı'** olarak tanımlarız. Geçmişle bağı olmayanların; hafızaları zayıf olduğu gibi geleceğe yönelik kanaatleri de yanlışlarla dolu olur!.. İbn Haldun, milletlerinde insanlar gibi bir hayat serüveni olduğundan söz ederek; **"milletlerde insanlar gibi doğar, gelişir, büyür, ihtiyarlar ve ölümler"**der.

Kur'an birçok ayeti kerimede, bizlerden önce gelip geçen milletlerin akıbetlerine bakmamızı emreder!.. O milletlerin hayat bulmasında ve yıkılmalarındaki ibret sahnelerini önümüze getirir!.. Her birinde ders alacağımız derin tefekkür sahneleri vardır!..

Ünlü şair Salih b.Şerif (15. yy.) Endülüs Mersiyesi'ni okurken gözyaşlarının gönlümüze derin acılarla döküldüğünü bir daha o şiirin efsûnkâr havası ile yaşarız. Ne diyor şairimiz bu edebi üslubu yüksek şiirinde;

**"Nerede, de bana o taçlı hükümdarları Yemen'in?
De bana onların taşlar içinde bile tâç olan tâçları ne oldu?
Şeddad'ın Cennet diyerek kurduğu saraylar ülkesi,
Sasanilerin ebedi sanılan devleti ne oldu?
Altınları yığı yığı da bir dağ yaptı Karun,
Hani Ad, hani Adnan, hani Kahtan, dünya nimetlerinin köpüren yurdu?
Bir masal onlar. Bir varmış bir yokmuş. Bir toz-toprak bulutu."**

Bir büyük Veli; su, hava, toprak ve ateş gibi dört büyük unsurun bu kavimlerin helaki için harekete geçtiğinden söz eder. **"Nuh kavminin başına gelen tufan ile gök ve arzın hücumunu; Semud ve Ad Kavmini inkarlarından hava unsurunun hiddetini; Firavun Kavmine karşı su unsurunun hiddetini; Firavun Kavmine karşı toprak unsurunun öfkelerini ve ehli küfre karşı (nerede ise öfkeden çatlayacak) sırrıyla cehennemin öfkelerini ve sair mevcudatın ehli küfür ve dalaletle karşı hiddetini gösterir..."**

Afrika'dan güzel yurdumuzu bir bakıma istila eden; son bir asrın en yakıcı ve bunaltıcı sıcakları akabinde birçok yerlerde, **'kum fırtınası'** ve de, **'hortum'**ların meydana gelmesi beni ihtiyar dünyamızın dört bir yanında meydana gelen asrın, **'büyük afetlerine'** ve onlar üzerinde bir daha düşünmeye sevketti!..

'Tarihle yüzleşmeliyiz!..' Öyle büyük medeniyetler gelip geçmiş ki, şu dünya arzından!.. Şimdi onların kurdukları büyük şehirlerin izlerine bakıyoruz; **'Zulüm ve istibdat o köklü ve ölümsüz sandıkları dünyalarını ve saraylarını yerle bir etmiş'** Kur'an da; o kadar nefis **'kıssalar'** o günleri gözlerimizin önüne taşıyor ki; sadece hayret etmekle kalmıyor, her hadise ile birlikte iman tazeliyoruz dersem yeridir!..

Araf süresinde; **"artık (bizde) onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olarak tufan, çekirge, haşarat, kurbağalar ve (sularına) kan gönderdik, yine de büyüklük tasladılar, ve günahkarlar topluluğu oldular..."**

Asrımız için, **'bilgi çağı'** deriz!.. Teknolojik gelişmeler akıllara durgunluk veren bir süratle gelişme seyri takip etmiş/ ve ediyor da!.. Yer küresi avucumuzun içine gelecek derecede küçülmüş; uzaklık diye bir kavram ortadan kalkmış!.. Gel görelim ki, bir büyük tezadı, ikilemi, çelişkiyi birlikte yaşar hale gelmişiz!..

Eyvah ki! Bu asırda; Nemrutların tekrar dirildiğini, Ebu Cehil zihniyetinin kıtalar aştığını, Firavun ahlakının nüksettiğini, Karun şatafatının çörelendiğini görüyoruz! İşte, sırtlanların bile yanında sersefil kaldığı insanlık vahşetinin iğrenç yüzlerine tanıklık ettiğimiz utanç kareleri!..

Israrla altını çizerek yaşadığımız şu coğrafyada ayakta kalmamızın ana sırları;

**'Haksızlıkla mücadele eden adil devlet adamları,
Doğru yolda yürüyen ilim adamları,
İyilikle emreden, fenalıklardan men'eden,
Yetişmekte olan kuşağı ilim, ahlak ve fazilet potasında şekillendiren ileri gelenler,
Kendilerini bütün kötü ve çirkinliklerden koruyan vakar abidesi aileler'**
Ve bu vesile yarınlarımızı emanet edebileceğimiz nesilleri hazırlamalıyız!.

Her birimiz, yaşadığımız şehre, coğrafyaya sahip çıkmamızın en ağır kavgasını verebilmeliyiz!.. Kur'an, dört başı mamur olarak ifade ettiği bu ulu şahsiyetleri, **"Ulû-bakiyye"** olarak tarif ediyor. Toplumun kanaat önderleri olarak da bilinen bu güzel ve hamiyet sahibi insanlar; **dindardır, basiret sahipleridir, fazileti kendilerine şiar edinmişlerdir, yüksek bir ahlaka ve ilme sahiptirler!..**

Gayet iyi biliyoruz ki, **"her toplum layık olduğu idare ile hükmlenir"** Zulümle hiçbir zaman saltanat olmayacağı gibi; ahlak ve fazileti öldüren bir toplumun kendisini harakiri ettiğini düşünmeliyiz!..

Birçok yazılarımızda belirtiyoruz; **'bana ne'** zihniyeti de, benliğimizi kuşatan amansız bir hastalıktır!.. Günümüzde toplum iradesi ile birlikte ilk akla gelen, **'siyasi iradedir'** O iradede, **'siyasi madrabazlığa, hokkabazlığa, yalan ve şirrete, ukalalığa, ahlaksızlığa, ruhsuzluğa...'** kesin bir tavır ortaya konmalıdır! Bir toplumun kendi akıbetini kendisinin hazırladığını hiçbir zaman unutmamalıyım.

HAYDİ ÇALIŞ..

Haydi çalış,
Karıncalar gibi
Hz. Süleyman(as) gibi
İki aylık yolu
Bir günde git!
Haydi çalış,
Hz. İsa(as) gibi,
Dert humması,
Hastalıkların
Tedavisine çalış!..
Haydi çalış,
Hz. Musa'nın(as) asası gibi,
Taşlardan,
Ab-ı Hayat suyu çıkar!
Haydi çalış,
Hz. İbrahim(as) gibi,
'ateşin yakmayacağı'
Sırra aklını, gönlünü ver!
Haydi çalış,
Hz. Davut(as) gibi
'Demiri hamur gibi'
Yoğur,
'Demiri balmumu et'
Sanata doğrul!
Haydi çalış,
Hz. Nuh(as) gibi,
Dağlara,
Dalgaları öperek alınından
Gemiler yürüsün!
Haydi çalış,
Kur'an da bütün işaret,
Kainatın bütün dili!..

MECALİMİZ TİTRER

Bir gözsüz akrebe,
Mecalimiz titrer!
Bir ayaksız yilandan,
Kaçar adımlarımız!..
Bir küçük kurt giydirir,
İnsana, ipekten duvaklar!
Bir zehirli böcekten
Şifa bulur, dudaklar!..
Kâh bir sineğe,
Çaresiz kalmış beşer!..
Kâh bir karıncadan,
Ders almış Süleyman!..
Yer döşek,
Gök tavan!..
Toprak mahşerinde,
Yetmiş bin alem!..

ELAZIĞ VAKFI'NDAN TÜRKSOY'A ZİYARET

Ankara'da faaliyetlerini sürdüren Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı olarak, kısa adı TÜRKSOY olan Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'na ziyaret gerçekleştirildi.

TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev ile Azerbaycan Kültür Bakanlığı temsilcisi Elçin Gaffarlı'nın ev sahipliğinde gerçekleşen toplantıya Vakıf Başkanı Mehmet Çağlar, Vakıf genel sekreteri Murat Katiboğlu, yönetim kurulu üyesi Vedat Kent ile Harput Senfonisi konserlerinin şefi BujorHoinic ve yine orkestra şefi Artun Hoinic katıldılar.

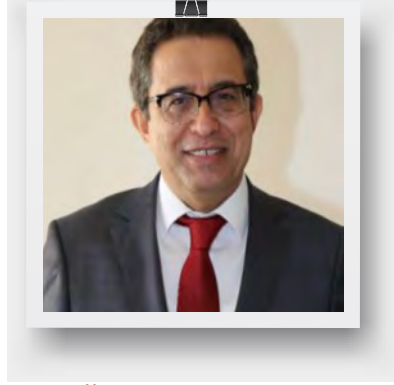
Toplantıda Mehmet Çağlar, TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev'e Elazığ-Harput'un tarihi ve kültürüyle ilgili bilgi vererek 15 Eylül 2022'de Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de gerçekleştirilecek olan Harput Senfonisi konserine davet etti. Toplantıda soydaş şairler Cengiz Aytma-

tov ve Elmas Yıldırım'ın adlarının yaşatılması için ilgili gerek Elazığ'da gerekse de yurt dışında gerçekleştirilecek projelerde işbirliği masaya yatırılarak bu çerçevede projeler geliştirilmesi kararlaştırıldı.

Sultan Raev'de, Elazığ Vakfı yönetiminin ziyaretinden duyduğu memnuniyeti ifade ederek Elazığ'ı görmek istediğini, Azerbaycan'daki konsere de katılmaya çalışacağını söyleyerek Türk kültürünü tanıtmak amacıyla geliştirilecek her türlü projede işbirliği yapmaya hazır olduklarını belirtti.

Ziyaret, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Başkanı Mehmet Çağlar'ın TÜRKSOY Genel Sekreteri Sultan Raev'e Çayda Çıra sembolü ve Harput Senfonisi konseri cd'si, Sultan Raev'de, Çağlar'a Türk Dünyasının ünlü yazarı Cengiz Aytmatov'un anısına yayınlanan kitabının takdimleriyle son buldu.

Dr. Öner KABASAKAL

TÜRKİYE AZERBAYCAN ORTAK ÜNİVERSİTESİ HAYALİMİZ

Son yıllarda Elazığ'ın entelektüel çevrelerinin sıkça dile getirdiği bir proje var: Elazığ'da Türkiye - Azerbaycan Ortak Üniversitesinin kurulması. Bu üniversiteye Sovyet zulmünden kaçıp Elazığ'da yaşamış Azerbaycanlı şair Elmas Yıldırım adını verenler de var, Büyük Hazar'dan küçük Hazar'a selam olsun diye Hazar Üniversitesi diyenler de var.

Elazığ'a şüphesiz ikinci bir üniversite yakışır. Elazığ'ın tarihi, sosyolojik yapısı, entelektüel geçmişi, Türk Dünyası'na olan ilgisi sebebiyle Türkiye - Azerbaycan Ortak Üniversitesini hak ettiğini gururla ifade etmek mümkündür. Elazığ'ın nüfus büyüklüğü, hinterlandının genişliği, ulaşım şartları, mevcut ve potansiyel ekonomik imkânları, sosyal ortamı yeni bir üniversite için uygun ve yeterlidir. Önemli olan yeni üniversitenin özgün bir yapıda ve seçkin alanlarda kurulması, sürdürülebilir finansman şartlarına sahip olmasıdır. Yani ikinci üniversitemiz farklı olmak durumundadır.

Dergimizin bir önceki sayısında Elazığ'da kurulacak ikinci üniversitenin sağlık alanında ihtisaslaşmış olmasını öngörmüştük. Yeni önerimiz ile bu üniversiteye yeni ve farklı bir kimlik kazandırmaya çalışmaktayız. İkinci üniversitemizin bir kampüsü Bakü'de, diğeri Elazığ'da olan Türkiye - Azerbaycan Ortak Üniversitesi olması önerilmektedir.

Bilindiği gibi iki ülke arasındaki ortak üniversiteler, uluslararası anlaşmalarla kurulabilmektedir. Türk Dünyası'nda Türkiye'nin öncülüğü ile kurulan iki üniversite vardır. Bunlardan birincisi Kazakistan'ın Türkistan (Yesi) şehrinde 1 Mayıs 1992'de iki ülke arasında imzalanan İşbirliği Anlaşması, 28 Eylül 1992'de imzalanan Mutabakat Zaptı ile kurulan ve 1993 - 1994 öğretim yılında hizmete açılan Türkiye - Kazakistan Uluslararası Ahmet Yesevi Üniversitesi'dir. İkinci üniversite ise Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi'dir. 30 Eylül 1995 tarihinde İzmir'de imzalanan anlaşmayla Bişkek'te kurulan Manas Üniversitesi 1997- 1998 öğretim yılında hizmete başlamıştır. Her iki üniversite de benzer yapılanma içindedir. Türkiye ve karşı taraftan seçilen mütevelli heyet üyeleri ve eş rektörler tarafından yönetilmektedir.

Görüldüğü gibi bir ortak üniversite iki ülkenin mutabakatı ve ortak yönetim modeli ile yönetilmektedir. Yani Elazığ'da kurulacak bir ortak üniversite için iki ülkenin Türkiye ve Azerbaycan'ın ortak iradesi gereklidir. Bu bakımdan Elazığ entelektüellerinin bu yöndeki çabalarını Türkiye ve Azerbaycan makamları nezdinde ve aynı anda yoğunlaştırmak durumundadır.

Bu noktada önemli bir ayrıntı bizi bir detaya yönlendirmektedir. Türkiye'nin Türk Dünyası ile işbirliğinin önemli iki ocağı olan Ahmet Yesevi ve Manas Üniversiteleri muhatap ülkelerde (Kazakistan ve Kırgızistan) kurulmuştur. Yani bu açıdan baktığımızda Türkiye – Azerbaycan ortak üniversitesinin kuruluş yerinin Azerbaycan olması beklenmektedir. Nitekim bu güne kadar yapılan görüşmelerde üniversitenin Bakü veya Gence'de kurulması gündeme gelmiştir. Kuruluş yerinin Türkiye'ye ve Elazığ'a taşınması şüphesiz mümkün ve uygun olmakla beraber, yoğun ve etkili diplomatik ve tanıtım çabaları gerektirdiği açıktır. Bu konuda öncelikle Azerbaycan makamlarının ikna edilmesi lüzumludur. Elazığ'ın tarihi, kültürel ve entelektüel birikiminin, Türk Dünyası'na olan ilgisinin, akademik ortamının yeterliliğinin tanıtımı yapılmalıdır.

Türkiye – Azerbaycan Üniversite'sinin Azerbaycan'da kurulmasının kararlaştırılması halinde bu üniversitenin ikinci kampüsünün Elazığ'da kurulması da şehrimiz için çok önemli bir kazanç olacaktır. Elazığ Türk Dünyası'ndan gelen öğretim üyeleri ve öğrenciler ile Türk Dünyası'nın tanınmış bir şehri, birçok etkinliğin merkezi haline gelebilecektir.

Türkiye – Azerbaycan Ortak Üniversitesi'nin modelinin Manas ve Ahmet Yesevi Üniversitelerinden yönetim yapısı ve iki kampüslü olmasıyla farklılaşması öngörülmektedir. Her iki üniversitenin kuruluşunda katkısı ve Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin 7 yıl süreyle Mütevelli Heyeti'nde bulunmuş birisi olarak; yeni üniversitenin amacı doğrultusunda etkin, verimli faaliyet göstermesi yönünde yapısal ve akademik önerilerimin olması doğaldır. Ancak bu yöndeki görüşlerimi ortak üniversitemizin kuruluşu kararının alınmasından sonra belirtmenin doğru olacağını düşünüyorum.

Bu yazımızda Türkiye – Azerbaycan Ortak Üniversitesi'nin iki kampüslü yapısı hakkındaki önerilerimi sunmak istiyorum.

Türkiye – Azerbaycan Ortak Üniversitesi'nin merkez kampüsü Bakü'de olmakla beraber, Elazığ kampüsü bir eş rektör tarafından yönetilecektir. Üniversitenin Mütevelli Heyet başkanı Türkiye tarafından atanacaktır. her iki ülke eşit sayıda Mütevelli Heyet üyesi tarafından temsil edilecektir.

Azerbaycan ve Türk Dünyası'nın stratejik insangücü ihtiyaçları dikkate alınarak Bakü kampüsünde yer alması öngörülen fakülteler ve programlar şunlardır:

- Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi
 - o Enerji Mühendisliği
 - o Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği
 - o Elektrik – Elektronik Mühendisliği
 - o Bilgisayar Mühendisliği
 - o Uçak ve Uzay Mühendisliği
 - o Makine Mühendisliği
 - o Metalurji ve Malzeme Mühendisliği
 - o Mimarlık Bölümü
 - o Endüstriyel Tasarım

- Ekonomi Fakültesi
 - Ekonomi Bölümü
 - İşletme Bölümü
- Sosyal, İdari ve Beşeri Bilimler Fakültesi
 - Kamu Yönetimi
 - Uluslararası İlişkiler
 - Sosyoloji
 - Türk Dili Lehçeleri
 - Türk Edebiyatı
 - Tarih
 - Sosyal Antropoloji
 - Felsefe
- Yaşam Bilimleri Fakültesi
 - Bitkisel Üretim ve Teknoloji Bölümü
 - Gıda Mühendisliği
 - Hayvansal Üretim ve Teknoloji Bölümü
 - Biyosistem Mühendisliği Bölümü
 - Moleküler Biyoloji ve Genetik Mühendisliği Bölümü
- Fen Fakültesi
 - Fizik
 - Kimya
 - Biyoloji
 - Matematik
- Eğitim Fakültesi
 - Fen Bilimleri Öğretmenliği Bölümü
 - Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bölümü
 - Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü
 - Okulöncesi Öğretmenliği
 - Güzel Sanatlar Öğretmenliği
 - Türkçe Öğretmenliği
 - Özel Eğitim Öğretmenliği
 - Temel Eğitim Öğretmenliği
 - Yabancı Diller Öğretmenliği
 - Eğitim Bilimleri Bölümü

Üniversitenin Elazığ kampüsü ise aşağıdaki akademik birimlerden kurulacaktır.

- Tıp Fakültesi
- Diş Hekimliği Fakültesi
- Eczacılık Fakültesi
- Sağlık Bilimleri Fakültesi
 - Hemşirelik
 - Ebelik
 - Konuşma Terapisi

- o Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon
- o Sosyal Hizmet
- o Ergoterapi
- o Beslenme ve Diyetetik
- o Çocuk Gelişimi
- o Odiyoloji
- o Sağlık Yönetimi
- o Ortez ve Protez
- o Psikoloji
- Türk Dünyası Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Türk Dünyası Araştırmaları Merkezi

Elazığ kampüsünde eğitim dili Türkiye Türkçesi olacaktır. Bu sebeple Türk Dünyasından gelen öğrenciler bir yıl Türkiye Türkçesi hazırlık eğitimi alacaklardır.

Öğrenci seçimi Türk Dünyası'nın önemli merkezlerinde yapılacak özel sınavlarla gerçekleştirilecektir

Bu modele göre Elazığ, Türk Dünyasının sağlık merkezi olacaktır. Türk Dünyasının hekimleri, sağlık personeli Elazığ'da yetiştirilirken aynı zamanda üst düzeyde geliştirilecek sağlık altyapısı ve kurulacak Tıp Fakültesi Hastanesi ile şifa dağıtacaktır. Şüphesiz Elazığ'da kurulacak bu ortam, kültürel alışverişi üst düzeye çıkaracak ve şehrimiz Türk- lüğün kalbi olarak gelişecektir.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde ise Türk Dünyası ile ilgili konularda entegre multidisipliner lisansüstü eğitim verilirken, Türklük için gelecek stratejileri de hazırlamış olacaktır.

Türk Dünyası Araştırmaları Merkezi'nde ise ortak Türklük bilinci kültürü ve stratejisi yaratmak üzere araştırmalar yapılacaktır.

Türkiye - Azerbaycan Ortak Üniversitesi'nin Elazığ'da yaratacağı bir diğer değer de ekonomi olacaktır. Özellikle geliştirilecek "Sağlık Turizmi"nin ekonomik getirisi, sağlayacağı katma değer ve her seviyede istihdamı vurgulamayı gerekli buluyorum.

ELAZIĞ KùLTÜR ve TANITMA VAKFI'NIN 2022 ZİYARET ve ETKİNLİKLERİNDEN KARELER

Dışışleri Bakanlığı Ziyareti

Vakıf yönetim kurulu olarak, Dışışleri Bakanlığı Yurt Dışı Tanıtım ve Kùltürel İşler genel Müdürü-Finlandiya Büyükelçisi Sayın Deniz ÇAKAR ile aynı yer Genel Müdür Yardımcısı Sayın Umut ACAR'ı Bakanlıkta ziyaret ederek yurt dışı projeler üstünde görüşmeler sağladık..

Altındağ Kaymakamlığına Ziyaret

Vakıf yönetim kurulu olarak, değerli hemşehrimiz Altındağ Kaymakamımız Sayın Cumali ATILLA Bey'i makamında ziyaret ettik. Ev sahipliğinden dolayı kendisine teşekkür ediyoruz.

Yenimahalle Kaymakamlığına Ziyaret

Değerli hemşehrimiz Yenimahalle Kaymakamı Türker Çağatay HALİM Bey'i Vakıf yönetimi olarak ziyarette bulduk.Ev sahipliğinden dolayı kendisine teşekkür ediyoruz.

Kırıkkale Emniyet Mùdùrlùğü'ne Ziyaret

Kırıkkale Emniyet Mùdùrù değerli hemşehrimiz Sayın Fahri BULUT'a, Vakıf yònetimi olarak ziyarette bulunduk. Sayın Bulut'a gòstermiř olduğu ev sahipliğinden dolayı teřekkùr ederiz..

Değerli Hemşehrimiz Emniyet Genel Müdürü Sayın Mehmet AKTAŞ ve İş Dünyasından değerli hemşehrilerimiz Sayın Salih ÖZBULUT ve Sayın Yasemin AÇIK ile Vakıf yönetim kurulu olarak biraraya gelerek istişarelerde bulunduk.

Ankara'daki Öğrencilerimizle İftarda Buluştuk

Vakıf yönetim kurulu olarak, Ankara'da eğitimlerini sürdüren Elazıglı öğrencilerimizle iftar programında biraraya geldik. Gençlerimizin sohbetlerine iştirak ederek geleceğe yönelik fikirlerini dinledik.

Kùltür ve Turizm Bakanlığı'na Ziyaret

Vakıf yònetimi olarak Kùltür Bakanlığı Bakan Yardımcısı Sayın Nadir Alpaslan'a ònceki dònem Elazığ Belediye Başkanı Sayın Mùcahit Yanılmaz ile bir ziyaret gerçekleştirdik.

TÜSİAV'ın 27. Kuruluş Yoıldinömu Resepsiyonunu Katıldık

Türkiye Sanayici ve İş Adamları Vakfı (TÜSİAV)'nın 27. Kuruluş yıl dönümü resepsiyonuna iştirak ettik.

Ankara'daki Elazığlı Sanatçılarla Biraraya Geldik

Vakıf yönetimi olarak Ankara'da yaşamlarını sürdüren Elazığlı kültür insanları, sanatçılarla biraraya geldik. Onlarla müzik ve sohbet dolu bir akşam geçirdik.

ELAZIĞ VAKFI'NDAN AVRUPA ELAZIĞLILAR DERNEĞİ (AED)'NE ZİYARET

Ankara'da faaliyetlerini sürdüren Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı olarak yurt içindeki faaliyetlerimizin yanı sıra Elazığ'a katkı sağlayacak yurt dışı proje ve etkinliklerde de yer almaya çalışıyoruz. 2017 yılında Harput'un UNESCO adaylığıyla başlattığımız ve akabinde de KKTC'de Şehit İlhanları anma töreniyle devam eden yurt dışı faaliyetlerimize Covid 19 salgınının etkisinin azalmasının ardından çeşitli alanlarda devam ediyoruz.

Salgının etkisi azalmışken ilk ziyaretimizi Vakıf olarak, şehrimizi Almanya'da başarıyla temsil eden hemşehrilerimize yaptık.

Merkezi Almanya'nın Hessen Eyaleti Başkenti Wiesbaden'de bir dernek çatısı altında toplanan hemşehrilerimiz derneğin ismini de tüm Avrupa'daki Elazığlıları kucaklayacak şekilde Avrupa Elazığlılar Derneği (AED) olarak belirlemişler. Başkanlığını Muharrem Akan'ın yaptığı AED'nin, Dernek binası bir çok etkinliğe ev sahipliği yapabilecek kapasitede ve hemşehrilerimiz için de önemli bir buluşma noktası.

Yıllar önce memleketlerinden ayrılan Avrupa'daki hemşehrilerimiz, Elazığ'ı, Avrupa'da başarıyla temsil ediyorlar... Ayrıca iyi ya da kötü günlerinde omuz omuza vererek güzel bir dayanışma örneği sergiliyorlar.

AED binasında bir araya geldiğimiz hemşehrilerimize, Vakıf yönetiminin ve Başkan Mehmet Çağlar'ın selamlarını ileterek, vakfımızın bir hediyesi olarak Çayda Çıra objesini (AED) Başkanı Muharrem Akan ve yönetim kuruluna takdim ettik. Elazığ'ın yurt dışında özellikle de Avrupa'da çeşitli alanlardaki gelişimi için yapacağımız işbirliğinin ele alındığı toplantıda başta Harput Senfonisi konserinin 15 Eylül 2022 tarihinde Bakü'den sonra **Almanya'da Köln'de** icra edilmesi için görüş alışverişinde bulunuldu.

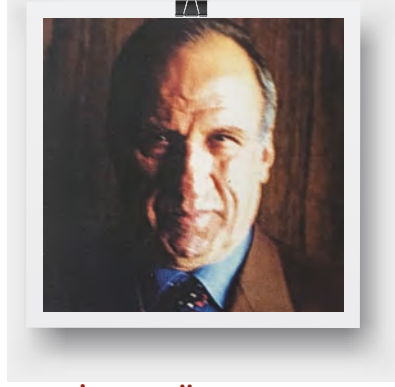
AED Başkanı Akan'da bizleri aralarında gördükleri için çok mutlu olduklarını ve Elazığ Vakfıyla başta Harput Senfonisi olmak üzere her türlü faaliyette işbirliğine hazır olduklarını ifade etti. Akan, Almanya'dan AED heyeti olarak inşallah Azerbaycan'daki Harput Senfonisi Konseri'ne katılacaklarını da belirtti.

Avrupa ve Almanya'nın bir çok bölgesinde olduğu gibi Wiesbaden, Mainz, Köln ve çevresinde yoğun Türk nüfusu ve bunların içinde hatırı sayılır ölçüde Elazıglılar yaşamlarını sürdürmektedirler. Çeşitli iş kollarında faaliyet gösteren hemşehrilerimizin bir kısmı Almanya ve Türkiye için önemli katma değer yaratan iş insanları. Örneğin Wiesbaden'de bir caddede lokantalar, kafeler ve iş yerleri Elazığ ve Harput'u çağrıştıracak isimlerle ve ürünlerle dolu. Adeta bölgeye damgalarını vurmuşlar.

Avrupa'daki hemşehrilerimiz kültürlerini ve geleneklerini dolu dolu yaşamaları ve kalplerinin, Türkiye ve Elazığ'la atıyor olması gurur verici bir konu. Elazığ'da yaşanan deprem olmak üzere değişik zamanlarda da Elazığ'a kol kanat germişler. Hemşehrilerimiz gençlerinin sporla uğraşmaları için bir futbol takımı kurmuşlar ve bölgedeki amatör ligde resmi maçlara çıkıyorlar. Yine evlenen yuva kuran hemşehrilerimizin düğünlerine Avrupa'nın bir çok ülkesinden katılım sağlanıyor. İnşallah bu birlik ve beraberlikleri sonsuza kadar devam eder...

Ankara'da faaliyetlerini sürdüren Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı olarak şehrimize katkı sağlayacak çalışmalara yurt dışında da devam etmek amacıyla yaptığımız Almanya ziyareti bu anlamda çok verimli geçti. Bize Almanya'da ev sahipliği yapan Avrupa Elazıglılar Derneği'nin tüm yönetim kuruluna teşekkür ediyoruz.

İnşallah Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı'mızla, Avrupa Elazıglılar Derneği (AED) ortak bir çok projeye imza atacak ve şehrimizi yurt dışında da iyi bir şekilde temsil etmenin gayretinde olacağız...

İsmet ÜLKER

**KTB Emekli Genel Müdür Yardımcısı
ve Frankfurt Turizm Ataşesi**

MUSİKİ ÜRETEEN TARİHİ ŞEHİR, ELAZIĞ – HARPUR UNESCO YOLCUSU

“Harput Unesco Projesi” Elazığ’ın kültür ve sanat hayatında yer alan ulusal ve evrensel boyutlu bir kültürel ve sanatsal girişim olarak algılanmakta ve kabul görmektedir.

Bu denli önem taşıyan, ulusal ve evrensel boyutlu bu projenin, daha başlangıç aşamasında sahipli kılınması, gerek insan gerek toplum benliğinin unutkanlığı nazara alınarak, özellikle katılım ve katkılarda bulunan kişi, kurum, kuruluşların kayıt altına alınması ve gelecek nesillere aktarılması önem taşımaktadır.

Bu nedenle Elazığ – Harput’un Unesco yolculuğunu anlatmak önemli bir görev olmaktadır.

Zaman tüneline 2015 yılının yaz sonlarına denk gelen bir gün. TV yayını kesilir ve alışık olunduğu üzere “Canlı yayına geçiyoruz” duyurusu yapılır. Dönemin Başbakanı Gaziantep şehrine layık görülen “Unesco Gurme Şehri” berati nedeniyle bir konuşma yapmaktadır.

Konuşma bitmeden izleyici konumunda olan bu satırların yazarı; “Musiki üreten tarihi şehir, Elazığ – Harput” neden Unesco’ya aday olmasın! Şeklinde bir yazı yazıp zamanın akışına bırakır. Bu konuda ilk değerlendirme Ankara – Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı kurucu başkanı olan Köksal BALOŞ ile birlikte yapılır.

Tam da bu günlerde GÜLSAN VAKFI tarafından “Şafak Uykusundaki Tarihi Kent Harput” isimli, belgesel nitelikli kaynak eser yayınlanınca ilk başvuru yapılacak adreste kendiliğinden belirlenmiş olur. (Editör Görkem GÜLDÜMAN, Sanat Danışmanı Prof. Metin SÖZEN ile Doçent Necdet SAKAOĞLU ve Mimar Metin KESKİN)

GÜLSAN VAKFI Başkanı (Ortaokul ve Lise dönemi sınıf arkadaşımız) Şefik GÜL ve çalışma arkadaşları Unesco proje önerimize sahip çıkma kararı alınca ilk adım da atılmış olur. Devamında bu girişimin Ankara – Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı, Elazığ Belediyesi ve Valiliği ile ortak bir proje olarak ele alınması benimsenir. Böylece tarihi şehir Elazığ – Harput’un Unesco yolculuğu da başlamış olur.

Bu arada beklenmedik olumlu bir gelişme ile karşılaşılır. 2016 yılında yenileme ve ağaçlandırma çalışmaları yapılan **Nevroz Ormanı** denilen yerde taş kabartmalı Harput Rölyefi bulunur. Fırat Üniversitesi'nden Prof. İsmail Akçay gözetiminde Elazığ müzesine kaldırılan 2.72 x 2.42 cm boyutlu bu anıtsal ve tarihi eser Harput tarihi ören şehrinin 2000 yıl öncesine tanıklık eder.

Kaynak: Fırat Üni. Prof. Dr. İsmail Akçay

Yeni bir tarihi paradigma yaratan bu eserin yanı sıra, Fırat Üniversitesi'nce Prof. Dr. İsmail Akçay'ın kazı başkanlığında yürütülen Harput İçkale - Orta Mahalle - kalıntıları, Urfa - Göbeklitepe'yi çağrıştırır nitelikte kültürel ve tarihi bir miras olarak öne çıkar ve önem kazanır.

YOL HARİTASINI HAZIRLAYANLAR, UNESCO PROJESİNİN HAYAT BULMASI

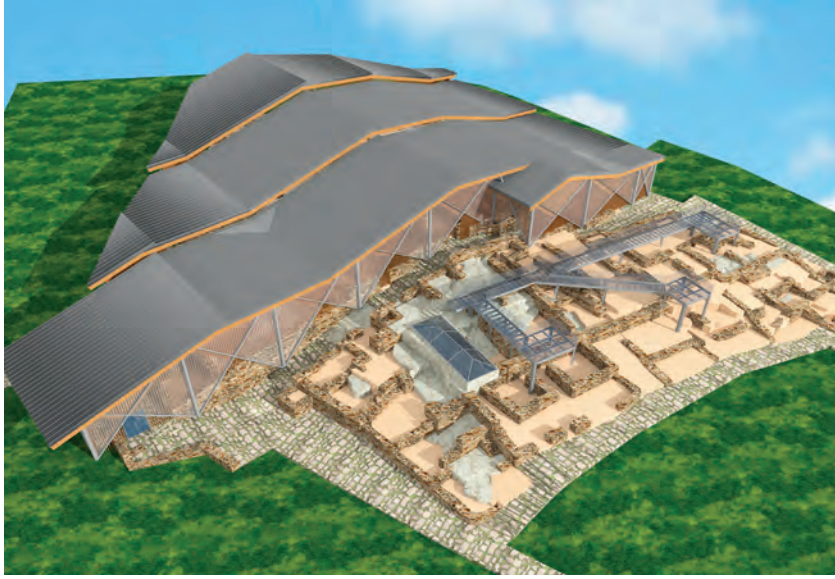
Bu aşamadan sonra, öncelikle konu Unesco projesi için bir yol haritası hazırlanması olur. Bu konularda uzman Prof. Kemal Özmen'in vakıf bünyesinde görev alması önemli bir dönüm noktası oluşturur.

Özellikle vakıf başkanı Mehmet ÇAĞLAR'ın yanı sıra Elazığ Belediye Başkanı Mücahit YANILMAZ'ın projeye sahip çıkması, bu alanda beklenenden erken başarılı sonuçlar alınmasını olanaklı kılar. Bu arada Elazığ ve Harput'ta, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği "**TÜRSAB**" bölge toplantısı yapılır. Ayrıca Çankaya Belediye Başkanı Alper TAŞDELEN'in ev sahipliğinde **HARPUT SENFONİSİ'nin** 2. Kez Ankara'da, Şura Salonu'nda seslendirilmesi geniş yankılar uyandırır.

Dahası 16 Nisan 2017 tarihinde, Paris'te düzenlenen Harput konulu konferans sonucunda tarihi Harput şehri "Unesco Tarihi Mirası" aday listesinde yer alır ve önemli bir kimlik kazanır.

Harput Unesco Tarihi miras adayı Harput'un bu aşamaya gelmesinde ekip çalışmasının yanı sıra, Paris'te yapılan konferans bir dönüm noktası oluşturur. Bu toplantıya katılan ve özel bir konuşma yapan Prof. Dr. İlber ORTAYLI ile Gülsan Vakfı adına toplantıya katılan ve özel bir saydam gösterisi sunumu yapan Dr. Görkem Gülduman'ın önemli katkıları olur.

Unesco Harput projesini taçlandırarak çalışmaysa, Fırat Üniversitesi'nce Prof. Dr. İsmail Akçay tarafından yapılan Harput İçkale kazı çalışmaları ile 2016 yılında, yukarıda değinilen Nevroz ormanı olarak adlandırılan yerde bulunan 2.72 x 2.42 cm boyutlu taş kabartma Harput rölyefi oluşturur.

Kaynak: Fırat Üni. Prof. Dr. İsmail Akçay

Harput'un Unesco tarihi miras aday listesinde yer almasına öncülük eden vakıf yönetimleri ile eski ve yeni belediye başkanlarının yanı sıra HarputBey namılı Ahmet BULUT ve özellikle Prof. Dr. Metin SÖZEN'in yanı sıra Prof. Dr. İsmail AKÇAY hocalarımızın katılım ve katkılarda bulunma gayretlerini içtenlikle selamlamak gereği vardır.

Derler ki: Şehirleri insanlar, insanları ise doğup büyüdüğü şehirler unutulmaz ve ünlü kılarmış.

Tarihi şehir ve ören yeri **Harput'u Unesco Tarihi** Miras listesinde görmek ve yaşamak umut ve dilekleriyle bu anlatı yolculuğunu Harput evladı, Emekli Albay Lokman TASALI ağabeyimizin, Harput Güzellemesi başlıklı deyişiyle bitirmek istiyorum.

Ne büyük mutluluk Harput'lu olmak,

Sazı ve sözüyle onu yaşamak.

Tarihi karıştır, tanı Harput'u

Böyle bir diyardan mümkün mü kopmak.

Son yazı, son söz... "Elazığ - Harput Unesco Yolcusu" konulu bir çalıştay düzenlenmesi bu yolculuğun son durağı olacaktır...

KAYBETTİKLERİMİZ

Kaybettiğimiz değerli hemşehrilerimize
Allah'tan rahmet diliyoruz.
Kabirleri nur, mekanları cennet olsun.

1. **AYDAN GÖMÜGEN TUNCAY** 18.02.2022
2. **AHMET ARIN** 24.02.2022
3. **TALAT GÜLSER** 02.03.2022
4. **BİLKAY KOLOĞLU** 04.03.2022
5. **GÜLTEKİN EREN** 22.03.2022
6. **FATMA CEYHAN** 27.03.2022
7. **AHMET ERTUĞ FİRAT** 01.04.2022
8. **ERHAN PEKER** 08.04.2022
9. **YÜKSEL BALOŞ** 17.05.2022
10. **HAMİT ZİYA GÖKALP** 07.07.2022

ELAZIĞ

KÜLTÜR ve TANITMA VAKFI DERGİSİ

Sokullu Mehmet Paşa Cad. Ece Sok.
No: 15/3 Dikmen/ANKARA
Tel: 0 312 4802880 • Faks: 0 312 4803808
E-posta: elvak@elvak.org.tr

www.elazigvakfi.org.tr